

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU NA LATA 2023-2027

**Lokalna Grupa Działania
„Partnerstwo w rozwoju”**

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wolin, grudzień 2025

Spis treści:

Rozdział I.	Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
	Nazwa i forma prawna.....	3
	Utworzenie partnerstwa oraz doświadczenie.....	3
	Struktura Lokalnej Grupy Działania.....	5
	Dokumenty, proces decyzyjny oraz wewnętrzna komunikacja.....	6
Rozdział II.	Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	7
	Położenie, ludność i spójność obszaru.....	7
Rozdział III.	Partycypacyjny charakter LSR.....	10
Rozdział IV.	Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	14
	Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne.....	14
	Środowisko przyrodnicze i obszary chronione.....	15
	Gospodarka i przedsiębiorczość.....	15
	Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej.....	21
	Działalność sektora społecznego.....	22
	Obszar Specjalnej Strefy Włączenia.....	22
	Zielona turystyka.....	23
	Uwarunkowania historyczno-kulturalne.....	25
Rozdział V.	Spójność, komplementarność i synergia.....	26
	Spójność z programami PS WPR i EFS+.....	26
	Spójność z dokumentami strategicznymi regionu oraz z innymi programami.....	28
Rozdział VI.	Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki.....	31
Rozdział VII.	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	40
	Procedura wyboru operacji.....	40
	Ustanawianie lokalnych kryteriów wyboru operacji.....	40
Rozdział VIII.	Plan działania.....	41
Rozdział IX.	Plan finansowy LSR.....	41
Rozdział X.	Monitoring i ewaluacja.....	42
	Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	42
	Bieżąca ewaluacja i ewaluacja ex-post.....	42
	Procedura aktualizacji LSR.....	44
	Wykaz wykorzystanej literatury.....	45
Załączniki do LSR		
Załącznik nr 1	Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia.....	47
Załącznik nr 2	Formularz 2: Plan działania.....	48
Załącznik nr 3	Formularz 3: Budżet LSR.....	52
Załącznik nr 4	Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.....	53

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

Nazwa i forma prawna

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju” składa się z pochodzących z każdej gminy członkowskiej przedstawicieli lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego – zgodnie z art. 31 ust. 2 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Władzami LGD są Walne Zebranie Członków, Rada, Zarząd, Komisja Rewizyjna. LGD zarejestrowane zostało w KRS w dniu 23 kwietnia 2008 r. pod numerem KRS 0000304269. Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej. Nadzór nad stowarzyszeniem zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności sprawuje Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego. Zgodnie z unijnym rozporządzeniem (UE) 2021/1060 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) jest wspierany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) - interwencja I.13.1 LEADER oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Środki przeznaczone na interwencję Leader/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) trafiają do beneficjentów za pośrednictwem lokalnych grup działania (LGD), w skład których wchodzi przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych i w których żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Podstawowe reguły RLKS przewidziane są w Umowie Partnerstwa na lata 2021-2027 (Cel Polityki 5 – Europa bliżej obywateli – zintegrowany i zrównoważony rozwój wszystkich typów terytoriów), przyjętej przez Komisję Europejską w 30 czerwca 2022 roku. Na polski budżet Umowy Partnerstwa składa się pięć funduszy unijnych, z których zostaną sfinansowane poszczególne programy krajowe, regionalne i transgraniczne oraz inne mechanizmy wsparcia. Są to : Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+), Fundusz Spójności (FS), Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA). Kształt i sposób realizacji RLKS realizowanego ze środków EFRROW determinują zapisy Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027, opracowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zatwierdzonego przez KE 10 sierpnia 2022 r. Unijne rozporządzenie, w którym określono ramy prawne i strategiczne wydatkowania środków wsparcia unijnego to Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizyjowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159)

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) opracowana i wdrażana przez Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo w rozwoju” (LGD) **jest strategią wielofunduszową**, czyli współfinansowaną z funduszu Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (**EFRROW**), oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (**EFS+**).

Utworzenie partnerstwa oraz doświadczenie

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju” jest stowarzyszeniem powstałym z inicjatywy lokalnych samorządów gmin Wolin, Golczewo i Świerżno w marcu 2008 roku. Siedzibą stowarzyszenia jest Wolin, w powiecie kamieńskim. Stowarzyszenie LGD „Partnerstwo w rozwoju” zostało powołane do życia w celu efektywnego pozyskiwania i zarządzania środkami pochodzącymi z programu LEADER PROW na lata 2007-2013 na obszarze gminy Wolin, Golczewo i Świerżno. W marcu 2015r. obszar działania LGD został poszerzony o pozostałe gminy powiatu kamieńskiego. LGD jest partnerstwem trójsektorowym w skład którego wchodzi podmioty sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańcy z obszaru 6 gmin – Gminy Wolin, Gminy Międzyzdroje,

Gminy Kamień Pomorski, Gminy Dziwnów, Gminy Świerżno oraz Gminy Golczewo. W kolejnym okresie programowania LGD realizowała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2014-2020 dla swojego obszaru działania zgodnie z Programem PROW 2014-2020.

Misją Lokalnej Grupy Działania w kolejnych dwóch okresach programowania LEADER PROW na lata 2007-2013 oraz PROW na lata 2014-2020, była praca na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich przede wszystkim poprzez aktywizację społeczności lokalnej, a także promocję obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, jego zasobów przyrodniczych i kulturowych. Ustalone wówczas cele działania LGD, obejmujące działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, realizacja lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez LGD oraz upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, pozostają aktualne w okresie programowania 2021-2027.

W okresie 2007-2013 Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w rozwoju” wdrażała LSR na obszarze trzech gmin powiatu kamieńskiego: Wolin, Golczewo i Świerżno, zamieszkiwanym przez 22 852 mieszkańców. W marcu 2015 roku LGD rozszerzyło swój skład przyjmując, jako członków kolejne gminy powiatu kamieńskiego, Międzyzdroje, Dziwnów i Kamień Pomorski. Gminy te nie uczestniczyły w realizacji Leader 2007-2013 pomimo, że spełniały kryteria obszaru LSR tj. były to gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Diagnoza obszaru LGD „Partnerstwo w rozwoju” oraz analiza SWOT pozwoliły na określenie wizji obszaru oraz wskazanie czterech celów ogólnych LSR 2007-2013: Rozwój kapitału ludzkiego i zasobów społecznych (1), Zachowanie zasobów kulturowych i przyrodniczych (2), Rozwój turystyki w oparciu o lokalny potencjał (3) oraz Rozwój przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców (4). Celom ogólnym przypisano jedenastce celów szczegółowych oraz szesnaście przedsięwzięć. Cele te spójne były spójne z kierunkami wsparcia wskazanymi w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2007-2013* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku*. LGD dysponowała budżetem w ramach LSR w kwocie 2,6 mln zł na realizację działania 413. PROW Wdrożenie lokalnej strategii rozwoju, 68 tys. zł na realizację działania 421. PROW Wdrożenie projektów współpracy oraz 662 tys. zł na operacje w ramach działania 431. PROW Funkcjonowanie lokalnej grupy działania. Łączna kwota do refundacji w LSR 2007-2013 wyniosła 3,3 mln zł. Ze złożonych do LGD wniosków o dofinansowywanie zostało wybranych przez Radę LGD do dofinansowania projekty na łączną kwotę blisko 3,8 mln zł. Na podstawie danych sprawozdawczych na konta beneficjentów aplikujących o środki za pośrednictwem LGD wypłacono ponad 2,4 mln zł, co stanowi 91% środków ogółem na wdrażania LSR. **LGD realizowała pięć projektów współpracy z innymi lokalnymi grupami działania**, w tym I LIZ (11 partnerów), II LIZ (8 partnerów), LZR (3 partnerów), TAS (5 partnerów), ZSRR (5 partnerów) Projekty te bezpośrednio oddziaływały na realizację celów LSR. Jeden ze zrealizowanych projektów współpracy (ZSRR), w którym LGD „Partnerstwo w rozwoju, było LGD koordynującym projekt, miał charakter inwestycyjny. W ramach projektu powstały plenerowe siłownie w ramach tworzonych zintegrowanych stref rekreacji ruchowej na Pomorzu Zachodnim. Sukcesem LGD było pozyskanie dodatkowych środków zewnętrznych poza PROW 2007-2013. **LGD pozyskała dodatkowo ponad 500 tys. zł w ramach Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (w edycji 2014 oraz 2015), Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 oraz programu grantowego PZU z Kulturą.**

W okresie 2014-2020 LGD wdrażała LSR na obszarze wszystkich gmin powiatu kamieńskiego (gminy: Wolin, Golczewo, Świerżno, Międzyzdroje, Dziwnów, Kamień Pomorski) zamieszkiwanych przez 47 947 mieszkańców. Diagnoza obszaru LGD pozwoliła sformułować 2 cele ogólne : Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców (1) oraz Wykorzystanie lokalnego potencjału dla poprawy, jakości życia mieszkańców (2). Do celów ogólnych przypisano 5 celów szczegółowych oraz 5 przedsięwzięć:

Przedsiębiorczy Mieszkaniec, Społeczny Program Aktywizacji, Infrastruktura Obszaru, Zasoby i Tradycje Kulturowe oraz Odkrywamy Bogactwo LSR.

Na wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 LGD przeznaczono budżet w wysokości 9 833 840 mln zł.

Na projekty współpracy wykorzystano kwotę 114 184 zł., natomiast na koszty bieżące i aktywizację przeznaczono w budżecie kwotę 1 621 840 zł.

W okresie programowania PROW 2014 -2020 LGD realizowała dwa projekty współpracy z innymi lokalnymi grupami działania. Pierwszy projekt pt. STREFY AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ (SAS) miał na celu utworzenie

stref aktywności społecznej sprzyjających integracji i aktywizacji mieszkańców poprzez zorganizowanie imprez animacyjnych przeprowadzonych przez przeszkolonych animatorów na obszarze gmin lokalnych grup działania województwa zachodniopomorskiego. Liczba partnerów – 6. Kwota dofinansowania dla LGD „Partnerstwo w rozwoju” wyniosła **90 000 zł**. Na obszarze LGD powstało 6 stref wyposażonych w urządzenia siłowni plenerowych wraz z tablicą informacyjną w miejscowościach: Kamień Pomorski, Starza, Wysoka Kamińska, Dziwnów, Lubin, Wolin. Drugi projekt współpracy był projektem międzynarodowym pt. POLSKO-SZWEDZKI DNI PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (PSDP). W ramach operacji przeprowadzone zostały Targi Przedsiębiorczości, wydano publikację w formie folderu, zorganizowano 2-dniowe szkolenie oraz 2-dniową polsko-szwedzką konferencją pt. „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich”. Liczba partnerów - 6, w tym 1 szwedzki. Kwota dofinansowania dla LGD „Partnerstwo w rozwoju” wynosiła **24 181 zł**.

Sukcesem LGD było pozyskanie dodatkowych środków zewnętrznych pochodzących spoza PROW 2014-2020. LGD pozyskała dodatkowo blisko **500 000 zł** na realizację trzech projektów.

Pierwszy projekt (w partnerstwie z gminami obszaru LGD) zrealizowany został w ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 - AKTYWNOŚĆ SENIORÓW EDYCJA 2016. Operacja przyczyniła się do integracji środowiskowej Seniorów w gminach oraz integracji międzypokoleniowej ludzi starszych z młodymi. Kwota dofinansowania projektu wyniosła **179 550 zł**.

Drugi projekt pt. ROZWÓJ I PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA TERENIE POWIATU KAMIĘŃSKIEGO 2020. zrealizowany został w ramach umowy o realizację zadania publicznego zawartej z Województwem Zachodniopomorskim. Przeprowadzono cykl szkoleń w zakresie przepisów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej oraz wykorzystania nowoczesnych technologii do reklamy i promocji, które przyczyniły się do zwiększenia świadomości oraz kompetencji w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej przez mieszkańców powiatu kamińskiego. Kwota dofinansowania wyniosła **12 000 zł**.

Trzeci projekt pt. TRAMPOLINA DO SUKCESU DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH 2021-2023 zrealizowano w ramach Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030. Dwa etapy projektu zostały zrealizowane. Pierwszy etap polegał na szkoleniach i poradnictwie w zakresie zagadnień związanych z funkcjonowaniem stowarzyszeń (finanse i rachunkowość, promocja i marketing, pozyskanie i rozliczenie dotacji, ochrona danych osobowych, prawo pracy i wolontariat. Drugi etap – szkolenia, skierowany był do liderów organizacji pozarządowych w zakresie podniesienia kompetencji i umiejętności interpersonalnych (delegowanie zadań, negocjacje, wyznaczanie celów, finanse organizacji, efektywne zarządzanie czasem, animacja społeczna oraz współpraca z władzami lokalnymi). Etap trzeci realizowany będzie w 2023 roku. Zaplanowano spotkania organizacji pozarządowych z władzami lokalnymi. Projekt zostanie zwieńczony imprezą plenerowa pt. „Święto organizacji pozarządowych powiatu kamińskiego”. Kwota dofinansowania wyniosła **300 000 zł**.

Struktura Lokalnej Grupy Działania

W I kwartale 2023 r. stowarzyszenie liczyło 98 członków, z czego 66 stanowiły podmioty sektora społecznego, 17 podmioty sektora gospodarczego oraz 15 podmioty sektora publicznego. Wśród członków z sektora publicznego przeważają zdecydowanie jednostki samorządu terytorialnego (gminy, gminne domy kultury). Sektor społeczny stanowią głównie OSP i kluby sportowe. Aktywnym członkiem LGD jest Stowarzyszenie Słowian i Wikingów z Wolina. Przedsiębiorcy to głównie przedstawiciele małych firm i jednoosobowych działalności gospodarczych z obszaru LSR zajmujący się usługami dla ludności i działalnością okołoturystyczną. W Radzie LGD liczącej 11 członków, 5 członków reprezentuje sektor publiczny, 2 sektor społeczny oraz 4 przedsiębiorców, z czego **5 osób jest powyżej 60 roku życia**. W Radzie zasiadają 4 kobiety. Członkowie Rady posiadają wiedzę i znajomość problemów społeczno-gospodarczych obszaru LSR.

W biurze LGD zatrudnione są dwie osoby - kierownik biura oraz koordynator ds. LSR. Pracownicy posiadają wieloletnie doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, udzielają doradztwa wnioskodawcom i beneficjentom wsparcia oraz prowadzą animację lokalnej społeczności.

Dokumenty, proces decyzyjny oraz wewnętrzna komunikacja

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD to Statut Stowarzyszenia, który reguluje cele działania stowarzyszenia, sposoby ich osiągnięcia, prawa i obowiązki członków, strukturę władz i zakres ich kompetencji, majątek i sposób rozwiązania LGD, regulamin Rady oraz Regulamin organizacyjny Biura LGD. Funkcjonowanie i organizacja Zarządu, Walnego Zebrania Członków oraz Komisji Rewizyjnej są uregulowane w Statucie LGD.

Poniżej zaprezentowano syntetyczną informację o sposobie uchwalania i aktualizacji wewnętrznych dokumentów LGD:

Lp	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut LGD	Zakres uregulowań zgodnie z Ustawą z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2015 poz.1393 z późn. zm). Statut reguluje m.in. następujące kwestie: zasady powoływania i organizację pracy wszystkich organów LGD – czyli zarządu, komisji rewizyjnej oraz organu decyzyjnego – Rady odpowiedzialnej za wybór operacji oraz szczegółowe kwestie jej kompetencji i zasad reprezentatywności, określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji, zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD.	Dokument wymaga przyjęcia uchwałą WZC
2.	Regulamin Rady LGD	Dokument reguluje w szczególności, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach; zasady powoływania i odwoływania członków; zasady dotyczące zachowania bezstronności i unikania konfliktu interesu wraz z obowiązkiem publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy; zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania; regulacje zapewniające zachowanie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego, gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru wniosków do dofinansowania, pochodzi od członków, którzy nie są przedstawicielami sektora publicznego; zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny); zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego; opis sposobu udostępniania procedur do wiadomości publicznej, podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów LGD w procesie oceny z uwzględnieniem przepisów prawa; opis organizacji naborów wniosków przy uwzględnieniu minimalnych wymogów określonych przepisami prawa (np. czas trwania naboru, tryb ogłaszania, termin rozpoczęcia naboru, miejsce składania wniosków); opis sposobu oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do finansowania, w tym postępowania w przypadku, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na finansowanie wszystkich operacji; regulacje zapewniające stosowanie tych samych	Zatwierdzenie regulaminu działania Rady wymaga przyjęcia uchwałą WZC, natomiast bieżąca aktualizacja wymaga przyjęcia uchwałą Zarządu.

		kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru; zasady ustalania kwoty wsparcia dla danej operacji z uwzględnieniem przepisów prawa dla poszczególnych programów, z których planowane jest finansowanie LSR; opis sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (w tym warunki i sposób wniesienia protestu, termin na jego wniesienie zgodnie z art. 22 ustawy o rozwoju lokalnych kierowanym przez społeczność; zasady rozpatrywania protestu; wzory dokumentów np. karta oceny zgodności z Programem, karta oceny operacji pod względem spełniania kryteriów wyboru. Regulamin Rady określa również zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.	
3.	Regulamin Organizacyjny Biura LGD	Dokument reguluje w szczególności, zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, podział zadań pracowników biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, Wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru. W Regulaminie Biura szczegółowo opisano metodę oceny efektywności świadczonego doradztwa i animacji realizowanej przez LGD Wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy i przewidziano metody ich pomiaru.	Zatwierdzenie regulaminu działania Biura wymaga przyjęcia uchwałą Zarządu.

Władzami stowarzyszenia są: walne zebranie członków, zarząd, komisja rewizyjna i rada. Najwyższą władzą stowarzyszenia jest walne zebranie członków. Do kompetencji walnego zebrania członków należy zatwierdzenie Statutu, przyjmowanie Lokalnej Strategii Rozwoju i Regulaminu Rady, a także powoływanie członków zarządu, członków rady oraz członków komisji rewizyjnej. Rada jest organem decyzyjnym. Do wyłącznej właściwości rady należy wybór operacji do dofinansowania.

LGD komunikuje się na co dzień ze swoimi członkami za pośrednictwem portalu społecznościowego [Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo w rozwoju" | Wolin | Facebook](#) oraz za pośrednictwem regularnie wysyłanego wszystkim członkom oraz innym zainteresowanym osobom Newsletteru. Zasięg strony <https://www.facebook.com/LGDWolin> jest coraz większy, a regularne reakcje, takie jak polubienia publikowanych informacji, albo komentarze umieszczone na stronie świadczą o tym, że członkowie LGD aktywnie uczestniczą w życiu Lokalnej Grupy Działania. Strona LGD umieszczona na portalu Facebook stwarza również możliwość szerokiego konsultowania społecznego wszystkich ważnych kwestii, gdyż liczba osób obserwujących stronę znacznie przewyższa liczbę członków LGD. Dodatkowo ważne informacje są wielokrotnie udostępniane w Internecie, co powoduje, że docierają one nawet do kilku tysięcy osób.

Ważną rolę w informowaniu członków LGD pełni również Newsletter. Członkowie partnerstwa, którzy po przeczytaniu Newsletteru chcą podzielić się swoją opinią w ważnej kwestii dzwonią do biura, piszą wiadomości mailowe, albo przychodzą osobiście do biura LGD.

ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

Położenie, ludność i spójność obszaru

Obszar LSR jest spójny terytorialnie i administracyjnie, ponieważ obejmuje w całości obszar powiatu kamieńskiego. Położony jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Tworzy go sześć sąsiadujących ze sobą gmin powiatu kamieńskiego: Wolin, Golczewo, Świerżno, Międzyzdroje, Dziwnów i Kamień Pomorski. LGD sąsiaduje z innymi lokalnymi grupami działania. Od południa ze Stowarzyszeniem Lider

Powiatu Goleniowskiego, z siedzibą w Goleniowie, a od wschodu z Lokalną Grupą Działania Gryflandia, z siedzibą w Gryficach.

Powierzchnia LSR stanowi 100 344 ha, obszar liczy 149 miejscowości i 91 sołectw, Łączna liczba ludności zamieszkującej obszar LSR wynosi 45 185 osób. Najliczniej zaludnionymi gminami są Wolin (11 818) oraz Kamień Pomorski (13 834). Najmniej licznie zamieszkałe są gminy Świerżno (4 049) oraz Dziwnów (3 717). Świadczy to o znacznym zróżnicowaniu wielkości gmin mierzonej potencjałem ludności. Znaczny wzrost ludności sezonowej charakterystyczny jest dla gmin Dziwnów i Międzyzdroje, co związane jest z turystycznym charakterem tych gmin. Gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 45 os./km². Świadczy to o stosunkowo niskiej liczbie ludności obszaru. Liczba ludności w ciągu ostatnich 3 lat spadła, co jest wynikiem utrzymującego się przez lata niskiego przyrostu naturalnego oraz migracji.

Wdrażanie LSR w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) **będzie realizowane na całym obszarze działania LGD**, czyli na terenie całego powiatu kamieńskiego.

MAPA OBSZARU LGD „PARTNERSTWO W ROZWOJU” NA LATA 2023-2027

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie mapy dostępnej http://pl.wikipedia.org/wiki/Podział_administracyjny_województwa_zachodniopomorskiego

Powierzchnia gmin członkowskich obszaru LSR jest zróżnicowana, od ok. 4 tys. ha w gminie Dziwnów do prawie 33 tys. ha w gminie Wolin. Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie gmin członkowskich LGD:

Tabela nr 1 Podział terytorialny obszaru LSR

Nazwa gminy	Powierzchnia gminy (ha)	Liczba miejscowości	Sołectwa	Liczba ludności
Golczewo	17 531	28	14	5 588
Świerżno	14 013	23	9	4 049
Wolin	32 746	49	30	11 818
Dziwnów	3 762	4	6	3 717
Międzyzdroje	11 438	6	3	6 179
Kamień Pomorski	20 854	39	29	13 834
Razem	100 344	149	91	45 185

Źródło danych: GUS [31.12.2020]

Liczba ludności regionu to suma liczby urodzin pomniejszona o liczbę zgonów, liczba ta uwzględnia również migrację ludności. W latach 2015-2021 w każdej z gmin objętej zakresem funkcjonowania LGD „Partnerstwo w rozwoju” zaobserwowano spadek tego wskaźnika (średnio na poziomie -2,5%). W porównaniu do danych dla województwa zachodniopomorskiego (spadek ok. 2%) tempo depopulacji obszaru LGD jest szybsze. Największą wartość, równą -3,2%, zarejestrowano w gminie Międzyzdroje, natomiast najmniejszą, -2,1%, w gminie Wolin.

Migracja ludności to zarówno ruchy wewnętrzne (polegające na przemieszczaniu się ludności w wyniku zmiany miejsca zamieszkania lub przeniesienia się z terenów miejskich do wiejskich lub odwrotnie) oraz zewnętrzne (wyjazdy z kraju stałego zamieszkania lub przyjazdy do kraju w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy). Na terenie LGD „Partnerstwo w rozwoju” średnia, wyliczona na podstawie danych pochodzących z gmin badanego obszaru, jest wyrównana - w połowie gmin w 2021 roku wartość badanego wskaźnika była dodatnia, a w połowie ujemna. Największą dodatnią wartość salda migracji odnotowano w gminie Wolin (32), natomiast największą ujemną - w gminie Kamień Pomorski (-33).

Tabela nr 2 *Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	0	-1004	-999	-1003	-737	-601	-757
Golczewo	0	-32	-31	29	-37	8	13
Świerzno	0	-16	3	-35	-13	-1	-5
Wolin	0	-1	-21	-29	-29	16	32
Dziwnów	0	-6	-3	-16	-26	-2	-16
Międzyzdroje	0	-2	-3	-5	-7	-16	10
Kamień Pomorski	0	-22	10	24	-4	-61	-33
Średnia dla gmin LGD	0	-13	-8	-5	-19	-9	0

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik obciążenia demograficznego (stosunek liczby dzieci i osób w wieku 65 i więcej lat do liczby osób znajdujących się w przedziale wiekowym 15-64) na terenie LGD "Partnerstwo w rozwoju" szybko rośnie - co piąta osoba ma ponad 65 lat; to taki sam odsetek jak dla województwa zachodniopomorskiego. W ciągu 6 lat liczba osób z taką metryką zwiększyła się na badanym obszarze o ponad 40%. Najszybciej seniorów przybywa w gminach Wolin (44,5%) i Świerzno (44,2%), a najwolniej – w gminie Golczewo (36,5%).

Tabela nr 3 *Wskaźnik obciążenia demograficznego*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	15	16	17	18	19	19	20
Golczewo	14	15	15	16	17	18	19
Świerzno	11	12	12	13	14	15	16
Wolin	14	15	16	17	18	19	20
Dziwnów	16	17	17	18	19	21	22
Międzyzdroje	17	18	19	20	21	23	24
Kamień Pomorski	16	18	19	20	21	21	22
Średnia dla gmin LGD	15	15	16	17	18	19	20

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W okresie 2015-2020 spadła liczba mieszkańców osiągających dochody ze stosunku pracy, a tylko w ostatnim roku było to o 1,3 tys. mniej. W okresie 2015-2020 wzrosła liczba mieszkańców osiągających dochody ze rent i emerytur, co jest efektem starzenia się społeczeństwa. W 2020 dochody rencistów emerytów były wyższe niż prowadzących działalność gospodarczą. W 2020 roku zaznaczyły się niekorzystne spadki dochodów mieszkańców z pracy i działalności gospodarczej (demografia, pandemia) i zatrzymanie wzrostu wielkości zapłaconego przez nich podatku dochodowego. Widoczna jest niekorzystna struktura demograficzna z wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym, zmiany struktury wiekowej ogółem postępują stopniowo w kierunku starzenia się społeczeństwa, średni wiek mieszkańców wyniósł w 2020 r. 43,5 lat i jest wyższy niż w województwie zachodniopomorskim (42,7 lat), nadal niższy niż w kraju (47 lat); **Spoleczeństwo w obszarze LSR** podobnie jak w województwie zachodniopomorskim **starzeje się**. O dużym stopniu zaawansowania tego procesu świadczy prognozowana liczba mieszkańców powiatu kamieńskiego w 2030 roku, która znacznie zmaleje w przedziale -5 do -15%.

Obszar działania LSR jest spójnym regionem, w całości należącym do powiatu kamieńskiego. Gminy tworzące LGD tworzą zwarty geograficznie obszar. Każda z gmin sąsiaduje co najmniej z dwiema innymi gminami wchodzącymi w skład LGD. Jest to również region współpracy władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi jakimi są stowarzyszenia i fundacje. Pośród najważniejszych elementów stanowiących o spójności regionu najważniejsza jest spójność geograficzna, czyli położenie w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Obszar LGD zamieszkały jest w większości przez ludność napływową z terenu kresów wschodnich. Tradycje ludności napływowej łączą się ze zwyczajami ludności osiadłej na tym terenie przed II wojną światową.

ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Konsultacje dotyczące potrzeb grup docelowych LSR rozpoczęły się w 2022 roku. Prace z mieszkańcami nad kształtem LSR trwały natomiast do 17 kwietnia 2023 r. Podstawą pracy LGD nad nową lokalną strategią była analiza wyników badań ewaluacyjnych wdrożenia LSR 2014-2020, badań własnych zleconych przez LGD i dostępnej danych GUS raz Banku Danych Lokalnych. Liczne uczestnictwo członków społeczności jest priorytetem we wzmacnianiu trafności, adekwatności, odpowiedzialności i efektywności wdrażania LSR i oczekiwanych wyników. Konsultacje miały charakter proaktywny. W ramach pracy nad LSR wykorzystano wiele narzędzi partycypacyjnych oraz metod gromadzenia i analizy danych od mieszkańców i grup docelowych LSR. Zastosowano innowacyjne i skuteczne metod partycypacji społecznej. Ze względu na specyfikę pracy nad LSR wykorzystano głównie metody jakościowe tj. indywidualne wywiady pogłębione, zogniskowane wywiady grupowe, telefoniczne wywiady pogłębione, wywiady przeprowadzone za pośrednictwem Internetu, spotkania i warsztaty z grupami docelowymi LSR, analizy korespondencji i wniosków kierowanych pisemnie do biura LGD, spotkania indywidualne z potencjalnymi wnioskodawcami w biurze LGD. Każda grupa społeczna miała szansę wziąć udział w pracy nad LSR. Kluczowym czynnikiem decydującym o skuteczności wybranych metod była otwartość LGD na współpracę z mieszkańcami i grupami docelowymi LSR, czyli zasada partycypacji. Kolejnym był sposób realizacji partycypacji w procesie tworzenia LSR o kryterium użyteczności. Kryterium użyteczności dostarczyło zestawu założeń wyjściowych, natomiast partycypacyjny model pracy określił sposób realizacji pracy nad LSR na poziomie operacyjnym. Ze względu na charakter pracy nad LSR rozpoczęto pracę nad opracowaniem strategii od analizy wniosków i rekomendacji o charakterze ex-post z wdrożenia LSR 2014-2020. Podstawą partycypacyjnych metod pracy były zidentyfikowane najbardziej istotne oceny efektów i rezultatów osiągniętych w ramach realizacji interwencji publicznej w okresie programowania 2014-2020. Dzięki temu w sposób świadomy zminimalizowano ryzyko wpływu określonego kontekstu związanego z występowaniem użytych przez siebie danych. W pracy nad LSR w postępowaniu LGD obowiązywała generalna zasada dialogu: jednym z naczelnych jej zadań było doprowadzenie do tego, aby każda grupa, wyróżniona ze względu na swe roszczenia (wymagania), troski (oczekiwania), dążenia lub zasoby, mogła je wyrazić oraz skonfrontować z tym, jak swoje problemy postrzegają inne grupy. Realizacji takiego podejścia służyły zastosowanie odpowiedniego zestawu narzędzi, zawierającego metody i techniki pozwalające na konfrontację różnych opinii/stanowisk oraz na wypracowywanie konsensusu wokół

konkluzji i kształtu LSR jeszcze przed ostatecznym sformułowaniem dokumentu strategii. Poniżej zaprezentowano wykaz zrealizowanych działań wykorzystujących narzędzia partycypacyjne na każdym z etapów pracy nad LSR:

L p	Etap pracy nad LSR	Partycypacyjne metody konsultacji wraz z najważniejszymi wnioskami
1.	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza)	<p>Podstawą formułowania potrzeb i problemów obszaru LSR była analiza wyników badania ewaluacyjnego ex-post wdrożenia LSR zrealizowanego w 2022r¹. W ramach ewaluacji dokonano oceny opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD. Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji triangulacji metodologicznej.</p> <p>Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi; • metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości; • perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień. Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego idea jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji. Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe (ankiety metodą CAWI). Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika <p>W celu poznania aktualnych problemów obszaru umieszczono również ankietę na stronie internetowej LGD www.partnerstwowrozoju.pl.</p>
2.	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii	<p>Podstawą do wskazania celów LSR były wnioski z analiz i badania ewaluacyjnego ex-post z wdrożenia LSR na lata 2014-2020 oraz ankiety w formie papierowej i ankiety umieszczone na stronie internetowej. Ankiety papierowe były udostępniane</p>

1. Ewaluacja zewnętrzna z realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju”, firma OMIKRON Mariusz Wachowicz

	<p>mieszkańcom oraz stowarzyszeniom podczas wszystkich wydarzeń oraz szkoleń, jakie LGD prowadziła w ramach swojej działalności w roku 2022 oraz do czasu złożenia LSR na lata 2023-2027 w Urzędzie Marszałkowskim.</p> <p>Najwięcej uwagi poświęcono zagadnieniom takim jak: walory turystyczne obszaru (położenie, zasoby naturalne, i kulturowe, obszary chronione), infrastruktura sportowa i rekreacyjna oraz problemy ludzi starszych i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu trudnej sytuacji finansowej (brak pracy), czy życiowej (samotność, starszy wiek) . Często problemem wskazywanym przez mieszkańców wypełniających ankietę był problem włączenia społecznego osób w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorów.</p> <p>Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w każdej z gmin członkowskich LGD w dniach od 29 marca do 17 kwietnia 2023 r. mieszkańcy wskazywali na obszary, które nadal mają ogromny potencjał do wykorzystania, zwłaszcza na turystykę oraz szeroko pojętą działalność okołoturystyczną. Podkreślano szczególny charakter obszaru LSR, który posiada nie tylko dostęp do morza oraz Zalewu Szczecińskiego, ale ma wyjątkowo duże zasoby do organizowania tzw. turystyki zielonej, inaczej nazywanej ekoturystyką, czyli turystyki z poszanowaniem środowiska naturalnego. Szczególny cenny jest Woliński Park Narodowy położony na Wyspie Wolin. Dodatkowo mieszkańcy wskazali na ograniczony dostęp do obiektów małej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Obecni na spotkaniach konsultacyjnych przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazali na brak finansowania dla swoich małych projektów, czyli mikrograntów, które stowarzyszenia, KGW, OSP oraz inne organizacje pozarządowe mogłyby pozyskiwać i rozliczać przy zastosowaniu procedury prostej, nieskomplikowanej.</p> <p>W trakcie spotkań w gminach wskazano cele jakie powinny znaleźć się w LSR. Nacisk został położony na działalność turystyczną i okołoturystyczną oraz rozwój przedsiębiorczości. Wskazywano na potrzebę wspierania turystyki zielonej, która mogłaby wykorzystać zasoby niewykorzystane dotąd , czyli zielone szlaki Wolińskiego Parku Narodowego czy bogactwo naturalne obszarów chronionych Natura 2000. Bardzo często podkreślano brak marki turystycznej obszaru LSR, dlatego rozwijanie ekoturystyki uznano za szansę na zbudowanie zielonej - turystycznej marki obszaru LSR. W ten sposób turystyka zielona byłaby uzupełnieniem turystyki jaka od lat rozwija się w gminach nadmorskich.</p> <p>W trakcie konsultacji społecznych powracał problem wykluczenia społecznego i konieczności działań w kierunku włączenia społecznego osób w niekorzystnej sytuacji. Problem dotyczy ludzi starszych oraz osób biernych zawodowo. Obecni na spotkaniach byli zgodni, że należy wspierać działania ekologiczne, ponieważ środowisko naturalne na obszarze LSR to ogromny potencjał, który przekłada się na zainteresowanie naszym obszarem pod względem turystycznym. Naturalne, ekologicznie przyjazne środowisko jest również dużym atutem dla osób poszukujących miejsca na osiedlenie się np. dla osób na emeryturze, które wyjeżdżają z dużego miasta, żeby osiedlić się na terenach atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo.</p>
--	---

<p>3.</p>	<p>Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii oraz formułowanie przedsięwzięć dla LSR</p>	<p>Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w każdej z gmin członkowskich LGD w dniach od 29 marca do 17 kwietnia 2023 r. mieszkańcy wskazali, że nadal brak jest wystarczającej infrastruktury, turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. Obecni na spotkaniach konsultacyjnych przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazali na brak mikrograntów, które stowarzyszenia, KGW, OSP i inne organizacje pozarządowe mogłyby pozyskiwać i rozliczać przy zastosowaniu procedury prostej, nieskomplikowanej. Istnieje konieczność utworzenia mikrograntu dla stowarzyszeń i wszystkich organizacji pozarządowych z obszaru LSR, dlatego propozycja mikrograntu sfinansowanego ze środków własnych LGD spotkał się z ogromnym entuzjazmem przedstawicieli organizacji pozarządowych. Ustalono, że grant mógłby się nazywać „Działajmy razem”, a jego wysokość mogłaby wynosić 3 tys. zł na jedną operację. Rocznie LGD planuje przyznać 10 takich grantów. Grant „Działajmy razem” to innowacyjny, autorski pomysł pracowników i zarządu Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju” odpowiadający na potrzeby organizacji pozarządowych, jakie zostały sformułowane podczas spotkań konsultacyjnych. Dodatkowo Grant „Działajmy razem” zachęcałby stowarzyszenia do współpracy, ponieważ podstawowym warunkiem do spełnienia, żeby pozyskać grant byłaby konieczność zrealizowania projektu w partnerstwie z organizacją pozarządową z obszaru LSR.</p> <p>W trakcie spotkań w gminach wskazano cele jakie powinny znaleźć się w LSR. Nacisk został położony na działalność turystyczną i okoloturystyczną oraz na rozwój przedsiębiorczości w tym obszarze. Nadal brak jest wystarczającej infrastruktury, turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. Podkreślano potrzebę zachowania czystego i zdrowego środowiska, dlatego uczestnicy spotkań wyrazili chęć podejmowania działań mających na celu zwiększenie świadomości ekologicznej. Szczególnie takimi właśnie działaniami zainteresowane były organizacje pozarządowe. Działania zmierzające do zachowania środowiska naturalnego w nienaruszonym stanie przekładają się na zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LSR, a co za tym idzie również na zwiększenie dochodów mieszkańców i gmin.</p> <p>Powracał problem wykluczenia społecznego i konieczności działań w kierunku włączenia społecznego osób w niekorzystnej sytuacji. Problem dotyczy ludzi starszych oraz osoby biernie zawodowo.</p> <p>W trakcie konsultacji szczegółowo zbadano zapotrzebowanie mieszkańców na premie na podejmowanie działalności gospodarczej w zmienionej formule, polegającej na refundacji części poniesionych kosztów. Mieszkańcy zgodnie twierdzili, że premia na start, która do tej pory była możliwa do pozyskania za pośrednictwem LGD była interesująca i spełniała właściwie swoją funkcję, gdyż nie wymagała angażowania swoich środków. Z reguły osoby ubiegające się o taką premię nie dysponowały dużym kapitałem, który mogły zainwestować w swoją firmę. Nowa formuła zmienia całkowicie podejście do korzystania z tego rodzaju dotacji, gdyż już „na start” trzeba dysponować swoim własnym, dużym kapitałem. W dodatku długotrwałe procedury związane z konkursami w LGD spowodowałyby, że ten własny kapitał musiałby być „zamrożony” na bardzo długi czas co w sytuacji wysokiej inflacji jest bardzo niekorzystne. Mieszkańcy zgodnie stwierdzili, że w tej sytuacji, gdyby dysponowali wystarczającym kapitałem, woleliby założyć od razu działalność gospodarczą i zwrócić się do LGD w odpowiednim momencie po środki na rozwój działalności gospodarczej.</p>
-----------	---	--

Jak przedstawiono powyżej LGD wykorzystywało szeroki dobór partycypacyjnych metod konsultacji z grupami docelowymi LSR, w szczególności mieszkańcami obszaru LSR na każdym etapie programowania LSR. **Współpracę z mieszkańcami przewidziano również na etapie wdrażania LSR. Każda oddolna inicjatywa poddana będzie**

szczegółowej analizie przez pracowników biura, a następnie przez członków partnerstwa oraz Zarząd LGD. W uzasadnionej sytuacji proponowane inicjatywy będą konsultowane społecznie i wprowadzane do LSR celem wdrażania. Zmiana kryteriów wyboru operacji będzie również wymagała konsultacji społecznych.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

Analizę stanu istniejącego obszaru LSR opracowano na podstawie danych dostępnych w bazach GUS, w Banku Danych Lokalnych, dokumentów strategicznych Pomorza Zachodniego, Strategii ZIT Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego oraz strategii rozwoju lokalnego gmin członkowskich LGD. Potencjał środowiska naturalnego i położenia nadmorskiego sprawiają, że **motorem lokalnej gospodarki jest turystyka**, która nadal posiada potencjał do wykorzystania. Na tempo i kierunki rozwoju wpływ wywierają także wewnętrzne uwarunkowania społeczne, szczególnie długofalowe trendy demograficzne. W Rozdziale IV. dokonano identyfikacji grup docelowych dla obszarów działalności LSR w okresie programowania na lata 2023-2027.

Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne

Położenie geograficzne obszaru LSR znacząco i korzystnie wpływa na jego uwarunkowania rozwojowe w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Powiat kamieński, który w całości stanowi obszar działania LGD, od zachodu graniczy z powiatem grodzkim Świnoujściem i powiatem polickim (poprzez Zalew Szczeciński), od południa z powiatem goleniowskim, a od wschodu z powiatem gryfickim. Północną granicę obszaru LSR stanowi linia brzegowa Morza Bałtyckiego. W związku z tym przygraniczne położenie w odniesieniu do strefy nadmorskiej, jak i bliskości granicy polsko-niemieckiej w istotny sposób wpływają na kierunki jego rozwoju. Podstawowy układ drogowy obszaru stanowi droga ekspresowa S3 prowadząca do Świnoujścia przez Międzyzdroje oraz Wolin. Uzupełnienie stanowią DW107 prowadząca przez Kamień Pomorski do Dziwnówka oraz DK102 przebiegająca przez m.in. Międzyzdroje, Międzywodzie i Dziwnówek będąca trasą łączącą miejscowości wypoczynkowe leżące wzdłuż wybrzeża. Przez obszar przechodzi ruch tranzytowy związany z dojazdami w obszar pasa nadmorskiego, dominujący na drodze ekspresowej S3 (ruch turystyczny i towarowy związany z obsługą portu w Świnoujściu). Obszar LSR przedzielony jest wodami Zalewu Kamieńskiego oraz rzeką Dziwną co skupia ruch drogowy na dwóch mostach - w Wolinie i Dziwnowie.

Dostęp do infrastruktury kolejowej nie jest zrównoważony. W najlepszej sytuacji są gminy Wolin i Międzyzdroje przez które przebiega linia kolejowa 401 prowadząca do Świnoujścia. Dostęp do infrastruktury kolejowej ma również miasto powiatowe – Kamień Pomorski, gdzie kończy się obecnie linia 407. Wszystkie miejscowości pasa nadmorskiego (z wyłączeniem Międzyzdrojów) pozbawione są bezpośredniego dostępu do infrastruktury kolejowej. Oferta transportu kolejowego na linii 401 do Świnoujścia jest dosyć szeroka, zwłaszcza w sezonie letnim (około 12 par pociągów dziennie). Oferta przewozowa na linii 407 do Kamienia Pomorskiego jest skromniejsza i obejmuje średnio 7 par pociągów. Na terenie obszaru LSR znajduje się 5 miast oraz 144 miejscowości wiejskich. Odsetek ludności miejskiej wynosi 51,3%. Jest niższy niż wskaźnik krajowy (59,8%) i niższy niż dla woj. zachodniopomorskiego (68,1%). Dwa spośród 5 miast: Kamień Pomorski (8,5 tys.) i Międzyzdroje (5,2 tys.), to miasta zaliczane do miast małych – liczących od 5 tys. do 20 tys. mieszkańców. Pozostałe trzy miasta: Dziwnów (2,6 tys.), Golczewo (2,7 tys.), Wolin (4,7 tys.) zaliczane są do grupy miast bardzo małych – liczących poniżej 5 tys. mieszkańców. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju LGD położony jest w niewielkiej odległości od granicy państwowej z Niemcami, nad morzem, na północ od stolicy województwa – Szczecina (395,5 tys. mieszkańców), do którego odległość drogową z Kamienia Pomorskiego (8,5 tys. mieszkańców) wynosi ok. 85 km. W efekcie czas dojazdu samochodem do Szczecina to zaledwie 1 godzina.

Środowisko przyrodnicze i obszary chronione

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju” jest położony nad Zatoką Pomorską i Zalewem Szczecińskim na wyspie Wolin, Wybrzeżu Trzebiatowskim oraz Równinach Gryfickiej Goleniowskiej. Obszar przedziela centralnie Cieśnina Dziwny, oddzielając wyspę Wolin od stałego lądu. Powierzchnia użytków rolnych zajmuje ok. 48% ogólnej powierzchni obszaru. Najwięcej znajduje się w gminach Kamień Pomorski (68%) i gminie Świerzno (62%), przy dużym udziale trwałych użytków zielonych (25% ogólnej powierzchni gminy). Najmniej użytków rolnych występuje w gminie Międzyzdroje – zaledwie 3%. Grunty leśne stanowią 29 % ale ich rozmieszczenie nie jest równomierne. Największa lesistość jest w gminach Golczewo i Międzyzdroje (odpowiednio 49 i 44%), najmniejsza w gminie Kamień Pomorski (niespełna 11%). Dużą powierzchnię zajmują wody (16%), przede wszystkim obszar morskich wód wewnętrznych tj. Zalewu Szczecińskiego i cieśniny Dziwny z Zalewem Kamińskim. Najwięcej wód znajduje się w granicy gminy Międzyzdroje, aż 46 % z czego 99,8 % stanowią wody Zalewu Szczecińskiego. Na terenie powiatu kamińskiego występują poniższe formy ochrony przyrody:

Woliński Park Narodowy, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,

Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:

- PLB 990003 Zatoka Pomorska,
- PLB 320002 Delta Świny, gm. Międzyzdroje,
- PLB 320009 Zalew Szczeciński, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,
- PLB 320011 Zalew Kamiński i Dziwna, gm. Wolin, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
- PLB 320010 Wybrzeże Trzebiatowskie, gm. Świerzno, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
- PLB 320001 Bagna Rozwarowskie, gm. Wolin, gm. Kamień Pomorski,
- PLB 320012 Puszcza Goleniowska, gm. Wolin,
- Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Natura 2000:
- PLH 990002 Ostoja na Zatoce Pomorskiej,
- PLH 320019 Wolin i Uznam, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,
- PLH 320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński, gm. Wolin, gm. Międzyzdroje, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
- PLH 320052 Ostoja Golczewska, gm. Golczewo,

Rezerваты przyrody: Łuniewo (gm. Wolin), Nadmorski Bór Storczykowo (Wolin), Wiejowski Las (gm. Wolin), Bór Samliński (gm. Golczewo, gm. Kamień Pomorski), Golczewskie Uroczysko (gm. Golczewo), Klif w Dziwnówku (gm. Dziwnów), Klif w Łukęcinie (gm. Dziwnów).

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Mierzęciński Las (gm. Wolin), Dolina Stawny (gm. Golczewo), Bukowa Góra (gm. Golczewo), Las Samliński (gm. Golczewo), Las Golczewski (gm. Golczewo),

19 użytków ekologicznych; 134 pomników przyrody.

Łącznie powierzchnia obszarów chronionych w stosunku do całego obszaru LSR (powiatu kamińskiego) **to 56,18%**. Natomiast **obszar chroniony Wyspy Wolin stanowi 80%** całej wyspy.

Zachowanie bogatego potencjału środowiska przyrodniczego obszaru LSR, jest jednym z najważniejszych wyzwań dla działalności Lokalnej Grupy Działania. Bogactwo przyrodnicze jest najcenniejszym walorem i potencjałem obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Partnerstwo w rozwoju”.

Gospodarka i przedsiębiorczość

Poniższe zestawienie przedstawia relację między liczbą ludności w wieku produkcyjnym, a łączną liczbą ludności. Średni udział ludności w wieku produkcyjnym wobec wszystkich mieszkańców dla LGD “Partnerstwo w rozwoju”

wynosi 60% i jest tym samym większy niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego (59%). W ciągu 6 lat w gminach LGD odnotowano średni spadek badanego wskaźnika na poziomie -7,8%; regiony, w których udział ludności w wieku produkcyjnym spadł najbardziej to gmina Międzyzdroje (-9,8%), Kamień Pomorski (-8,8%) oraz Dziwnów (-8,2%).

Tabela nr 4 *Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	63	62	62	61	60	60	59
Golczewo	66	65	64	63	62	61	61
Świerzno	66	65	65	64	64	63	62
Wolin	64	63	62	61	60	59	59
Dziwnów	66	65	64	63	62	61	60
Międzyzdroje	64	63	62	60	59	58	58
Kamień Pomorski	63	62	61	60	59	58	58
Średnia dla gmin LGD	65	64	63	62	61	60	60

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Sytuacja wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca na terenie oddziaływania LGD “Partnerstwo w rozwoju” jest bardzo zróżnicowana; średnia wartość badanego wskaźnika wyniosła w 2020 roku 2051 zł - o 9% więcej niż w roku 2015. Jednakże, aby mieć pełny obraz omawianej sytuacji, warto przyjrzeć się danym w poszczególnych gminach LGD; z wyjątkiem jednego regionu, mianowicie gminy Dziwnów, w której odnotowano blisko 40% spadek badanego wskaźnika, we wszystkich pozostałych wzrósł on przynajmniej o 22%. Najbardziej jest to zauważalne w gminie Golczewo, w której wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca wzrosły o ponad 90%, a w gminie Międzyzdroje - więcej niż o połowę. Ta ostatnia to jednocześnie region, w którym wartość badanego wskaźnika była największa - 3034 zł.

Tabela nr 5 *Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	1097	1145	1283	1485	1534	1606	b.d.
Golczewo	956	1152	1336	1401	1226	1825	b.d.
Świerzno	1294	1334	1161	1367	1424	1581	b.d.
Wolin	1105	1170	1234	1264	1389	1540	b.d.
Dziwnów	4992	2484	2820	3164	2469	3004	b.d.
Międzyzdroje	1917	2078	2153	2605	1929	3034	b.d.
Kamień Pomorski	934	917	980	1151	1126	1321	b.d.
Średnia dla gmin LGD	1867	1522	1614	1825	1594	2051	b.d.

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w LGD "Partnerstwo w rozwoju" na przestrzeni lat 2015-2021 rośnie. W 2021 roku było ich średnio 1318 - to 11,8% wzrost w porównaniu z rokiem 2015, w którym takich podmiotów odnotowano 1178. Największy wzrost omawianego wskaźnika, ponad 26%, zaobserwowano w gminach Dziwnów oraz Świerzno; ta ostatnia jest jednocześnie gminą z najmniejszą liczbą podmiotów zarejestrowanych na badanym obszarze w roku 2021, równą 417.

Tabela nr 6 **Podmioty gospodarki narodowej ogółem**

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	220615	221168	223130	223953	228215	234131	239953
Golczewo	588	568	564	574	605	627	643
Świerzno	330	334	347	363	374	390	417
Wolin	1455	1458	1483	1508	1585	1644	1683
Dziwnów	932	951	959	994	1050	1151	1176
Międzyzdroje	1763	1771	1763	1788	1803	1823	1837
Kamień Pomorski	2002	2002	2014	2040	2083	2143	2150
Średnia dla gmin LGD	1178	1181	1188	1211	1250	1296	1318

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015-2021 na terenie LGD “Partnerstwo w rozwoju” rejestruje się w systemie REGON coraz więcej podmiotów gospodarczych. Średnio, w 2021 roku na 10 tysięcy mieszkańców zarejestrowano ich 1827. W porównaniu z 2015 rokiem, kiedy wartość badanego wskaźnika wynosiła 760, w 2021 nastąpił jej 17,2% wzrost. To zauważalnie więcej niż w województwie zachodniopomorskim (10,9%). W poniższym zestawieniu dwa regiony cechujące się największym, ok. 30%, wzrostem liczby podmiotów to gminy Dziwnów i Świerzno. Ta ostatnia jest jednocześnie gminą, w której w 2021 roku zarejestrowano najmniej osób fizycznych, prawnych oraz prowadzących działalność rolniczą (994 na 10 tysięcy ludności).

Tabela nr 7 **Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności**

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	1290	1295	1308	1317	1345	1387	1431
Golczewo	985	959	955	972	1030	1073	1104
Świerzno	766	778	813	859	885	926	994
Wolin	1185	1190	1214	1234	1308	1361	1400
Dziwnów	2328	2376	2396	2496	2654	2922	3029
Międzyzdroje	2694	2712	2701	2749	2794	2849	2902
Kamień Pomorski	1391	1400	1403	1417	1449	1507	1531
Średnia dla gmin LGD	1558	1569	1580	1621	1687	1773	1827

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2021 roku średnia liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym wyniosła 186 – to 11% spadek w porównaniu z rokiem 2015, kiedy takich podmiotów było 209. Na terenie funkcjonowania LGD obserwuje się większy spadek omawianego wskaźnika niż w województwie zachodniopomorskim, w którym to nie osiąga on -1%. Największy spadek ze wszystkich gmin na obszarze oddziaływania LGD “Partnerstwo w rozwoju” zarejestrowano w gminie Świerzno (-26%), natomiast najmniejszy - w gminie Kamień Pomorski (-4%). W najlepiej rozwiniętych, pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów, regionach – gminie Międzyzdroje oraz Dziwnów, takich podmiotów było odpowiednio 275 i 239, natomiast w reszcie gmin liczba ta nie przekracza 170.

Tabela nr 8 *Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	174	167	177	187	188	157	173
Golczewo	153	91	132	134	184	145	132
Świerzno	177	165	166	155	145	124	131
Wolin	199	199	182	183	220	212	170
Dziwnów	259	316	317	312	343	559	239
Międzyzdroje	290	336	284	361	312	238	275
Kamień Pomorski	177	171	188	185	181	185	170
Średnia dla gmin LGD	209	213	212	222	231	244	186

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba osób bezrobotnych na terenie LGD “Partnerstwo w rozwoju” w latach 2015-2021 spada, średnio o 30%. Największy spadek badanego wskaźnika obserwuje się w tym okresie w gminie Międzyzdroje; osób bez pracy jest tu średnio 181 - o 47% mniej w porównaniu z rokiem 2015. Najmniejszy spadek liczby bezrobotnych odnotowano w gminie Golczewo (niecałe -4%). W województwie zachodniopomorskim poziom omawianego wskaźnika wynosi ponad -45%.

Tabela nr 9 *Bezrobotni zarejestrowani ogółem*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	79393	65842	52599	46002	41771	52018	43446
Golczewo	311	331	262	270	245	295	299
Świerzno	395	376	357	292	274	316	289
Wolin	920	880	730	685	609	659	585
Dziwnów	230	244	221	201	202	217	174
Międzyzdroje	343	336	266	229	201	224	181
Kamień Pomorski	905	843	737	639	637	738	645
Średnia dla gmin LGD	517	502	429	386	361	408	362

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Obszar LSR nie jest typowo rolniczy. Położony jest w pasie nadmorskim, niewielki jest również odsetek przedsiębiorstw w sekcji A PKD odnoszącej się do rolnictwa. Dodatkowo liczba rolników indywidualnych oraz przedsiębiorstw rolnych znacząco spada, co dobrze obrazują tabele poniżej. Najmniej rolniczą gminą jest gmina Dziwnów, gdzie na koniec 2020 roku istniało tylko 1 gospodarstwo rolne do 6 ha, natomiast nie istniało żadne gospodarstwo rolne powyżej 6 ha, ani żadne przedsiębiorstwo rolne. Kolejną gminą najmniej rolniczą jest gmina Międzyzdroje, w której na koniec 2020 roku istniały jedynie 4 gospodarstwa rolne do 6 ha, natomiast nie istniało żadne gospodarstwo rolne powyżej 6 ha. Obie gminy to gminy nadmorskie co powoduje, że charakter tych gmin jest wyłącznie turystyczny, a na terenach tych gmin brak jest warunków dla rolnictwa. Znaczny obszar gminy Międzyzdroje stanowi Woliński Park Narodowy, natomiast gmina Dziwnów otoczona jest z dwóch stron wodą (Morze Bałtycki i Zalew Kamieński), a niewielki obszar gminy zajmują głównie apartamenty, zabudowa mieszkaniowa, hotele i pensjonaty. Rolnictwo jest nieco bardziej widoczne w pozostałych gminach obszaru LSR jednak i tam widoczny jest znaczny spadek działalności rolniczej. Największą liczbę rolników możemy stwierdzić

w gminie Wolin. Na koniec roku 2020 było tam 122 rolników indywidualnych posiadających gospodarstwa do 6 ha oraz 141 posiadających gospodarstwa powyżej 6 ha. Jest to znacznie mniej niż w roku 2018, kiedy istniało 130 gospodarstw do 6 ha i 152 powyżej 6 ha i jeszcze mniej w stosunku do roku 2016, kiedy to istniało 140 gospodarstw do 6 ha i 178 gospodarstw powyżej 6 ha.

Tabela nr 10 *Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne* – liczebność*

Gmina	2016,			2018,			2020,		
	2016, do 6ha	pow 6ha	2016, przeds. roln.	2018, do 6ha	pow 6ha	2018, przeds. roln.	2020, do 6ha	pow 6ha	2020, przeds. roln.
Dziwnów - gm. m-w.	1	0	1	1	0	1	1	0	0
Golczewo - gm. m-w.	76	80	39	71	78	35	62	71	31
Kamień Pom. - gm. m-w.	127	158	31	101	142	30	92	129	30
Międzyzdroje - gm. m-w.	9	0	3	5	0	4	4	0	4
Świerzno - gm. w.	43	70	23	41	68	21	37	57	20
Wolin - gm. m-w.	140	178	44	130	152	40	122	141	34
Partnerstwo	396	486	141	349	440	131	318	398	119

Dane KRUS, ZUS, wg. Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Tabela nr 11 *Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne* – liczebność na 1000 mieszk.*

Gmina	2016,			2018,			2020,		
	2016, do 6ha	pow 6ha	2016, przeds. roln.	2018, do 6ha	pow 6ha	2018, przeds. roln.	2020, do 6ha	pow 6ha	2020, przeds. roln.
Dziwnów - gm. m-w.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Golczewo - gm. m-w.	13	14	7	12	13	6	11	12	5
Kamień Pom. - gm. m-w.	9	11	2	7	10	2	6	9	2
Międzyzdroje - gm. m-w.	1	0	0	1	0	1	1	0	1
Świerzno - gm. w.	10	16	5	10	16	5	9	14	5
Wolin - gm. m-w.	11	15	4	11	12	3	10	12	3
Partnerstwo	8	10	3	7	9	3	7	13	3

Dane KRUS, ZUS, wg. Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Gminy członkowskie LGD (szczególnie położone bezpośrednio nad Morzem Bałtyckim) mają charakter turystyczny. Rozwija się także przemysł spożywczo – rolniczy (głównie w gminach Świerzno i Golczewo). W Kamieniu Pomorskim dominuje funkcja uzdrowiskowa. Kamień Pomorski posiada bowiem status uzdrowiska specjalizującego się w leczeniu chorób reumatycznych, kardiologicznych, dolnych dróg oddechowych, neurologicznych, ortopedyczno-urazowych, chorób dziecięcych. Na terenie uzdrowiska znajdują się złoża torfu leczniczego – borowina, wód leczniczych – solanki. **Głównym źródłem dochodów przedsiębiorców jest turystyka i rekreacja.** Mikroprzedsiębiorstwa stanowiące siłę napędową gospodarki, w znacznej części związane są z działalnością usługową na rzecz sektora turystyki. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości w branży

turystycznej jest brak przemysłu ciężkiego. Mało zdegradowane tereny obszaru LSR stanowią również podstawę pod uprawy ekologiczne. Zasobem i potencjałem dla dalszego rozwoju gospodarki jest już istniejąca baza noclegowa i gastronomiczna. Dominującą sekcją gospodarki na obszarze LSR jest działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz handel hurtowy i detaliczny, co świadczy o **typowo turystycznym charakterze obszaru**. Znaczący udział ma również budownictwo oraz działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, co świadczy o atrakcyjności obszaru, jako miejsca zamieszkania. Znaczenie dla lokalnej gospodarki obszaru LSR ma Goleniowski Park Przemysłowy znajdujący się w sąsiedztwie powiatu kamieńskiego powiecie goleniowskim oraz terminal LNG w Świnoujściu. Konsultacje z mieszkańcami wykazały natomiast, że w obszarze przedsiębiorczości **nadal brakuje usług związanych z turystyką**, zwłaszcza tych wyspecjalizowanych i konkurencyjnych, **wykorzystujących innowacyjne rozwiązania**, a także **usług związanych z ekoturystyką**, które **pozytywnie wpływają na środowisko oraz kształtują postawy proekologiczne**. Aktywizacja obszarów wiejskich w kierunku ich zrównoważonego rozwoju będzie jednym z najważniejszych strategicznych celów rozwoju obszaru. **Jakość środowiska przyrodniczego oraz atrakcyjność turystyczna postrzegane są jako kluczowe oraz niedostatecznie wykorzystane potencjały**, czynniki rozwoju obszaru i poprawy, zarówno sytuacji społeczno-ekonomicznej, jak też jakości życia.

Potencjał obszaru LSR stanowią w szczególności: cenne i unikalne obszary przyrodnicze (WPN, Natura 2000, Zalew Szczeciński, Zalew Kamieński); nadmorskie położenie stanowiące podstawę budowania konkurencyjności turystycznej obszaru LSR; walory uzdrowiskowe oraz lecznicze wód i lokalnego mikroklimatu (w tym status uzdrowiska w Kamieniu Pomorskim); silny sektor usług noclegowych i gastronomicznych na rynku turystycznym; infrastruktura rekreacyjno-turystyczna (porty i przystanie jachtowe, pole golfowe, droga rowerowa wzdłuż wybrzeża); duża wartość dziedzictwa kulturowego i ranga działalności kulturalnej i sportowej (Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie; Festiwal gwiazd Międzyzdroje; koncerty organowe Kamień Pomorski, a także istotne w skali kraju węzły drogowe i kolejowe (S3, linia kolejowa do Świnoujścia).

Czynniki sprzyjające wykorzystaniu istniejącego potencjału to w szczególności:

- położenie blisko zachodniej granicy i możliwość wykorzystania potencjału rynku w Niemczech, Danii i Szwecji;
- rozbudowa trasy S3
- nowo wybudowany tunel w Świnoujściu;
- internetowe narzędzia marketingowe umożliwiające tworzenie i wspólną promocję atrakcyjnych produktów turystycznych (zabytki, pomniki przyrody, szlaki, historie miejsc);
- zwiększanie świadomości ekologicznej, w tym zwiększenie zainteresowania zdrowym stylem życia, a w konsekwencji **ekoturystyką czyli zieloną turystyką** eksplorującą naturalne środowisko i bogactwo przyrodnicze, jednocześnie zachowując te zasoby nienaruszonymi.

Szczegółowa analiza potencjału i potrzeb obszaru działania LGD pozwoliła wyłonić następujące **grupy docelowe** dla wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027: **osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, organizacje społeczne, fundacje, parafie, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, placówki oświatowe, KGW i OSP**. Dodatkowo stwierdzono konieczność wsparcia osób w niekorzystnej sytuacji, w tym osób zagrożonych wykluczeniem. Do grupy tej należą w szczególności: **seniorzy, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby bierne zawodowo**.

Przeprowadzona analiza potencjału obszaru LSR jednoznacznie wskazuje, że obszar LSR charakteryzuje się spójnością uwarunkowań przestrzennych, kulturowych i historycznych. Z powyżej przeprowadzonej analizy wynika, że największymi atutami terenu działalności LGD jest korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej, uwarunkowania klimatyczne. Szansami dla obszaru może być wykorzystanie tranzytowego położenia obszaru i bliskości aglomeracji Szczecina i Świnoujścia oraz **potencjał dla rozwoju turystyki i sportów wodnych oraz ekoturystyki**.

Problemy społeczne i dostęp do infrastruktury publicznej

Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną na terenie LGD “Partnerstwo w rozwoju” spada w latach 2015-2020 - średnio o ponad 37%. Najbardziej, prawie o połowę, zmniejszyła się liczba beneficjentów tego rodzaju pomocy w gminie Golczewo. Średnio w 2020 roku na badanym obszarze ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 542 na 10 tysięcy mieszkańców; to więcej niż w województwie zachodniopomorskim (427 osób na 10 tysięcy mieszkańców). 433 to najmniejsza liczba w poniższym zestawieniu – tyle osób skorzystało z pomocy społecznej w gminie Dziwnów, natomiast największą wartość, 845 zarejestrowano w gminie Świerzno.

Tabela nr 12 *Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	766	693	603	543	478	427	b.d.
Golczewo	854	785	691	632	408	441	b.d.
Świerzno	1305	1166	1062	1079	941	845	b.d.
Wolin	762	717	617	570	554	525	b.d.
Dziwnów	700	672	668	583	527	433	b.d.
Międzyzdroje	801	711	555	586	504	476	b.d.
Kamień Pomorski	774	769	677	640	594	534	b.d.
Średnia dla gmin LGD	866	803	712	682	588	542	b.d.

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Średnia liczba bibliotek publicznych na terenie LGD “Partnerstwo w rozwoju” utrzymuje się od 6 lat na takim samym poziomie (3), natomiast w całym województwie zachodniopomorskim obserwuje się w tym zakresie tendencję spadkową. Największą liczbą tych instytucji (5) dysponuje gmina Wolin; to jednak region, w którym wartość omawianego wskaźnika w ostatnich latach spadła. Warto zwrócić uwagę na gminę Dziwnów, w której jako jedynej na obszarze LGD, bibliotek przybyło. Jeśli chodzi o liczbę czytelników, to najwięcej jest ich w gminie Międzyzdroje (294 na 1000 osób).

Tabela nr 13 *Biblioteki publiczne i filie*

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	368	361	361	363	362	357	349
Golczewo	2	2	2	2	2	2	2
Świerzno	4	4	4	4	4	4	4
Wolin	6	6	6	6	6	5	5
Dziwnów	2	2	2	3	3	3	3
Międzyzdroje	1	1	1	1	1	1	1
Kamień Pomorski	3	3	3	3	3	3	3
Średnia dla gmin LGD	3	3	3	3	3	3	3

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Obszar LSR wymaga wsparcia w zakresie rozwoju i wykorzystania infrastruktury kultury. Jedynie domy kultury wspierają działalność kulturalną wśród mieszkańców obszaru LSR. Stan istniejącej infrastruktury kulturalno-edukacyjnej na obszarze działania LGD, nie pozwala na pełną realizację przedsięwzięć kulturalnych i programów edukacyjnych. Mieszkańcy obszaru LSR podczas konsultacji zgłaszali dodatkowo problem braku zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży oraz brak wystarczającej infrastruktury i wyposażenia jednostek do ich prowadzenia.

Działalność sektora społecznego

W latach 2015-2021 na terenie LGD “Partnerstwo w rozwoju” szybko przybywa fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Średnio, w badanym okresie zaobserwowano ponad 37% wzrost badanego wskaźnika - z poziomu 38 do 52 organizacji na 10 tysięcy mieszkańców. To więcej niż w województwie zachodniopomorskim (22,2%). Najbardziej imponujący wzrost na badanym obszarze odnotowano w gminie Golczewo – 70%, podobnie w gminie Dziwnów; ta ostatnia to region, który może jednocześnie pochwalić się największą liczbą wspomnianych organizacji - 93 na 10 tysięcy mieszkańców.

Tabela nr 14 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
województwo zachodniopomorskie	36	38	41	39	41	42	44
Golczewo	27	29	32	36	41	44	46
Świerzno	21	21	30	31	31	31	31
Wolin	40	40	43	41	43	43	45
Dziwnów	55	65	77	75	86	86	93
Międzyzdroje	46	47	49	43	48	48	51
Kamień Pomorski	38	42	42	40	42	42	46
Średnia dla gmin LGD	38	41	46	44	49	49	52

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Działalność organizacji trzeciego sektora na obszarze LSR jest zróżnicowana w gminach członkowskich LGD. Najbardziej aktywne pod względem działalności pozarządowej są gminy Dziwnów (93 stowarzyszenia i organizacje społeczne), Międzyzdroje (51 stowarzyszeń i organizacji społecznych), Golczewo i Kamień Pomorski (po 46 stowarzyszeń i organizacji społecznych), Wolin (45 stowarzyszeń i organizacji społecznych) oraz Świerzno (31 stowarzyszeń i organizacji społecznych). Najmniej aktywna w tym obszarze jest gmina Świerzno. Zakres działania organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminach skupia się na tematyce dotyczącej krzewienia kultury, sportu, integracji i aktywizacji społecznej w tym współpracy z seniorami i młodzieżą, a także ekologii. Najbardziej aktywnym stowarzyszeniem obszaru LSR jest Stowarzyszenie „Centrum Słowian i Wikingów Wolin-Jomsborg-Vineta. Corocznie organizowany przez stowarzyszenie Festiwal Słowian i Wikingów przyciąga tysiące uczestników – twórców historycznych, z całej Europy oraz dziesiątki tysięcy zwiedzających. Pozytywny trend przyrostu liczby organizacji pozarządowych w powiecie kamińskim świadczy o stopniowym wzmacnianiu kapitału społecznego obszaru oraz jest elementem spajającym obszar.

Obszar specjalnej strefy włączenia

Na terenie obszaru LSR położone są **4 gminy należące do Obszaru Specjalnej Strefy Włączenia 2022**, są to następujące gminy: **Golczewo, Kamień Pomorski, Świerzno i Wolin**. Podstawowym czynnikiem definiującym przynależność do Specjalnej Strefy Włączenia jest występowanie obszarów kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, wprost skorelowanych z odległością od dużych miast. Wśród wyzwań z jakimi muszą się zmagać gminy położone w obszarze Specjalnej Strefy Włączenia są m.in. depopulacja, znaczny odsetek zdegradowanych małych miast w przeszłości obsługujących obszary wiejskie (PGR-y), znaczne oddalenie od ośrodka wojewódzkiego, słaba dostępność komunikacyjna do ośrodków miejskich wszystkich poziomów poza ośrodkami lokalnymi oraz powiązana z tym dostępność do usług publicznych.

Zielona turystyka

Do kluczowych potencjałów obszaru LSR należą przede wszystkim atrakcyjność turystyczna, jakość i czystość środowiska naturalnego. Potencjał tworzą unikalne zasoby przyrodnicze i geograficzne:

- Morze Bałtyckie
- Zalew Kamiński
- Woliński Park Narodowy (WPN)
- Jeziora (Piaski, Ostrowo, Szczucze i Okonie, Zatorek, Martwe, Jatkowskie), rzeki (Dziwna, Niemica, Struga, Wołczemica), zatoki (Zalew Szczeciński i Kamiński, Zatoka Wrzosowska), cieśniny (Dziwna)
- Unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe w tym rezerваты (Łuniewo i Nadmorski Bór Storczykowy, Wiejkowski Las im. Zbigniewa Wabiszczewicza, Golczewskie Uroczysko), pomniki przyrody, bagna (Rozwarowskie), jelenie błota, torfowiska (Mokrzyckie) i słone łąki, klify (Dziwnówek i Łukęcin), plaże
- Kompleksy leśne: lasy WPN, Pojezierze Wolińskie, rejon jez. Piaski i Ostrowo, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Mierzęciński Las;
- Walory uzdrowiskowe: wody lecznicze (ujęcie "Józef"), solanki (Kamień Pomorski), lasy w Łukęcinie tworzące specyficzny mikroklimat sosnowy posiadający walory wspierające leczenie dróg oddechowych, borowina
- Czyste powietrze
- Dziedzictwo kulturowe np. Wikingowie - Wolin, Ewald Jurgen von Kleist - Kamień Pomorski, De cendy – Golczewo
- Zabudowania architektoniczne i historyczne miejscowości: Łowno, Warnowo, Piaski (pałac z parkiem), Koniewo, Jarzębowo, Kołczewo, Ładzin, Mokrzyca Wielka, Reclaw wieś, Dobropole wieś, Mierzęcin, Wiejkowo, Siniechowo, Zagórze, Zastań, Granik, Sierosław, Korzęcin, Rekowo, Domysłów, Kodrąbek, Darzowice, Karnocice, Sułomino, Płocin, Ostromice, Troszyn, Troszynek, Niemice, Gadam w niemal każdej z miejscowości znajdują się cenne architektonicznie i historycznie zabudowania, układy zabudowy lub inne atrakcje mające potencjał turystyczny
- Zabytki architektoniczne (Ratusz w Wolinie, Ratusz Gotycki w Kamieniu Pomorskim, wieża zamkowa w Golczewie, mury miejskie, kościoły, pałace, dworki - Barokowy Dwór w Wolinie, Dworek von Kleista, Dwór kurii biskupiej, Zespół Dworski w Świerznie, Pałac w Stuchowie,)
- Zabytki sakralne (Konkatedra Najświętszej Marii Panny, św. Jana Chrzciciela i św. Faustyna biskupa w Kamieniu Pomorskim, organy konkatedry kamińskiej – kościół parafii rzymskokatolickiej św. Ottona w Kamieniu Pomorskim, Kościół św. Mikołaja, wirydarz, Kościół pw. Chrystusa Króla w Kozielicach);

Do najważniejszych zasobów zaliczyć należy również infrastrukturę dla turystyki aktywnej, szlaki żeglarskie i turystyczne, porty jachtowe oraz infrastrukturę drogową. Dostępność infrastruktury komunikacyjnej i turystycznej, bogata oferta turystyki zdrowotnej stanowią istotny czynnik rozwojowy. Walorom środowiskowym towarzyszą również walory dziedzictwa kulturowego. Istnieje potrzeba zachowania zrównoważonego sposobu wykorzystania bogactwa przyrodniczo-kulturowego, czyli **ekoturystyki** nazywanej również zieloną turystyką. Wspólna i spójna strategia zarządzania usługami turystycznymi, a także tworzenie nowych produktów turystycznych to jedynie niektóre z potencjalnych działań mających na celu **budowanie „zielonej marki turystycznej”** obszaru LSR. Rozwój turystyki poprzez budowanie spójnej marki turystycznej stanowi istotny czynnik rozwojowy dla obszaru LSR. Dlatego zasadnicze znaczenie dla wzrostu gospodarczego lokalnej gospodarki ma dalszy rozwój atrakcyjności tego sektora gospodarki poprzez rozbudowę infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w szczególności:

- a) infrastruktury wodnej (szlaki kajakowe np. wokół Zalewu Szczecińskiego i Kamińskiego, budowa historycznego szlaku wodnego w Wolinie, budowa i rozbudowa kąpielisk i plaż);
- b) infrastruktury pieszej – ścieżki piesze, edukacyjne wzdłuż punktów cennych przyrodniczo lub historycznie;
- c) infrastruktury rowerowej - ścieżki rowerowe, wiaty, stacje obsługi/naprawy rowerów;
- d) infrastruktury noclegowej (pola namiotowe, campingowe, camperowe);
- e) infrastruktury służącej obsłudze ruchu turystycznego (np. punkty informacji turystycznej)

Na obszarze LSR (powiat kamieński) na koniec 2021 roku było ogółem dostępnych 15 929 miejsc noclegowych, co plasuje obszar na 5 miejscu w województwie zachodniopomorskim pod względem dostępności miejsc noclegowych. Liczba ta jest niższa niż liczba miejsc noclegowych dostępnych w innych powiatach zlokalizowanych na wybrzeżu morza Bałtyckiego w województwie zachodniopomorskim. Największą ilością miejsc noclegowych dysponuje powiat kołobrzeski - 37 715, następnie, kolejno powiat gryficki - 23 028, powiat koszaliński – 19 878 oraz powiat sławieński – 17 747 miejsc. Dodatkowo w roku 2021 widoczny jest spadek liczby miejsc noclegowych w powiecie kamieńskim. Jest to spowodowane długotrwałą pandemią spowodowaną Covid-19 i brakiem możliwości prowadzenia działalności w branży turystycznej przez znaczny okres czasu, co spowodowało konieczność zamknięcia niektórych obiektów. Branża turystyczna wymaga z pewnością wsparcia finansowego, gdyż poniosła dotkliwe straty w wyniku konieczności zamknięcia obiektów w czasie pandemii. Istnieje nadal duży, niewykorzystany potencjał w branży turystycznej i okołoturystycznej, co pokazują dane z powiatów sąsiadujących z obszarem LSR gdzie miejsc noclegowych jest znacznie więcej.

Tabela nr 15 Turystyka –liczba miejsc noclegowych ogółem

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obszar LSR	17 646,00	18 378,00	18 912,00	18 449,00	17 141,00	15 929,00

Tabela nr 16 Turystyka –liczba całorocznych miejsc noclegowych

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obszar LSR	5 596,00	5 964,00	6 841,00	6 256,00	6 316,00	6 006,00

Tabela nr 17 Turystyka –liczba turystów

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Obszar LSR	272 966,00	301 351,00	314 676,00	346 973,00	348 660,00	244 315,00

(Dane GUS)

Gminy zlokalizowane w pobliżu Morza Bałtyckiego mają wielokrotnie wyższą intensywność ruchu turystycznego niż gminy na południu powiatu. Tak znaczna intensywność ruchu turystycznego w części obszaru może stanowić potencjał dla rozwoju pobliskich gmin, które mogą przyciągnąć część turystów oferowanymi atrakcjami. Obszar LSR posiada wyjątkowo korzystne uwarunkowania dla turystyki, ze względu na korzystne uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary i atrakcje turystyczne. Istnieje jednak potrzeba wsparcia branży turystycznej w miejscowościach oddalonych nieco od Morza Bałtyckiego. Szansą dla tych obszarów jest **wzrost zainteresowania turystyką zieloną czyli ekoturystyką**, jaki możemy dzisiaj zaobserwować nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Ekoturystyka wykorzystuje unikatowe zasoby przyrodnicze jednocześnie pozostawiając je w nienaruszonym stanie. Turystyka, podobnie jak i inne dziedziny, przechodzi w ostatnich latach znaczącą przemianę i jej masowa forma stopniowo jest wypierana przez bardziej świadome i zrównoważone formy wypoczynku. Ekoturystyka, nazywana także turystyką zieloną to ruch turystyczny, którego **nadrzędnym celem jest dbanie o zachowanie trwałego i zrównoważonego rozwoju zasobów oraz walorów turystycznych**. Idea turystyki zielonej opiera się na integracji działalności turystycznej z celami ochrony przyrody, życiem społeczno-gospodarczym, kształtowaniu nowych postaw i zachowań wśród turystów oraz organizatorów ruchu turystycznego, a także na wykorzystywaniu potencjału społecznego i gospodarczego danego obszaru. Ekoturystyka to turystyka zrównoważona, to sposób podróżowania przyjazny środowisku. Ogranicza się zwykle do obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w sposób bezpośredni przyczynia się do ochrony środowiska naturalnego oraz kulturowego tych regionów. Uczestnikami turystyki są ludzie, których wyróżnia duża świadomość ekologiczna i wrażliwość na przyrodę. Zielona turystyka pozwala na rozwijanie aktywności turystycznych, mających związek z bezpośrednim kontaktem turysty z przyrodą na otwartych i niezdewastowanych obszarach (w tym

przyrodniczo chronionych), co pozwala nie tylko na poznawanie i podziwianie bogactw przyrody, lecz także czerpanie przyjemności z piękna krajobrazu naturalnego oraz odpoczywanie w ciszy i spokoju. Ekoturystyka może w znacznym stopniu przyczynić się do rozwoju obszaru LSR, ponieważ ogromnym kapitałem tego obszaru jest przyroda oraz tereny atrakcyjne krajobrazowo (Woliński Park Narodowy, Zalew Szczeciński, liczne jeziora i lasy, bogactwo obszarów chronionych). Oferta zielonej turystyki jest tworzona w oparciu o zasoby miejscowe – usługi turystyczne, lokalne produkty oraz miejsca ich sprzedaży, a także różnego rodzaju inicjatywy społeczne.

W ramach wyznaczonych zielonych szlaków, biura podróży i lokalni partnerzy (również organizacje pozarządowe, szkoły i podmioty z branży okołoturystycznej) mogą zajmować się przygotowaniem i wprowadzeniem na lokalny rynek różnorodnych ofert turystycznych dla turystów indywidualnych lub grup zorganizowanych pochodzących z różnych dziedzin rynkowych. Należą do nich inicjatywy, takie jak warsztaty twórców ludowych, zielone szkoły, oferty pobytowe w regionie o charakterze aktywnym i poznawczym oraz krajowe czy międzynarodowe eskapady rowerowe (np. trasami Bleu Velo czy Velo Baltica) lub piesze wycieczki, odbywające się wzdłuż całego, zielonego szlaku bądź poszczególnych odcinków. Duże znaczenie może mieć także produkcja i sprzedaż produktów ekoturystycznych, które pozwolą wykorzystać potencjał lokalnych społeczności, oraz pomogą budować **„zieloną markę turystyczną” obszaru LSR**. Wycieczki zielonymi szlakami czy też wycieczki rowerowe to również alternatywna forma spędzania czasu dla tych turystów, którzy licznie przyjeżdżają spędzać czas nad morzem. Tacy turyści mogliby urozmaicić swój pobyt nad morzem wybierając się na pieszą wycieczkę po zielonym szlaku, bądź na wycieczkę rowerową (np. wzdłuż Zalewu Szczecińskiego). Wszelkie dostępne formy ekoturystyki w Polsce zyskują coraz większe grono zwolenników. Zielona turystyka nie tylko umożliwia odpoczynek w spokojnej okolicy, w otoczeniu przyrody, lecz także realnie przyczynia się do ochrony naturalnego środowiska. Jest to duża szansa dla rozwoju tych miejscowości, które w powiecie kamieńskim nie mają bezpośredniego dostępu do Morza Bałtyckiego, natomiast posiadają duże zasoby przyrodnicze i walory poszukiwane przez zwolenników ekoturystyki, takie jak piękne krajobrazy, liczne gatunki ptaków i roślin oraz czyste powietrze.

Uwarunkowania historyczno-kulturalne

Obszar działania LGD charakteryzuje deficyt tożsamości kulturowej mieszkańców. Wynika to z faktu, że obszar LSR zamieszkuje ludność napływowa, która osiedliła się na „ziemiach odzyskanych” po II wojnie światowej. Mieszkańcy proszeni o wskazanie znanych im elementów dziedzictwa kulturowego wskazywali najczęściej Festiwal Wikingów, kościół parafialny pw. św. Mikołaja Bp zwany przez mieszkańców katedrą, jezioro szmaragdowe w Wapnicy (gm. Międzyzdroje) oraz wiatrak holenderski w miejscowości Kłęby w gminie Golczewo. Zasoby kulturowe obszaru LSR to przede wszystkim zabytki architektoniczne. Do najciekawszych zabytków powiatu należą: Zespół Katedralny wpisany na listę pomników historii Prezydenta RP składający się z Katedry przykatedralnym wirydarzem oraz skarbcem, Pałac Biskupi, Dworek Evalda von Kleista oraz pozostałe obiekty zespołu (szkoła, Dom Jana Vianeya, stara plebania, dom sióstr zakonnych), system obronny Kamienia Pomorskiego: odcinek murów nad Zalewem, Furta Maślana, Baszta z Brama Wolińską, fosy obronne Kamieniu Pomorskim, pensjonaty z początku XX w. w Międzyzdrojach i w Dziwnowie, XVIII w. pałac w Stuchowie, XVIII w. dwór w Świerznie, dwór myśliwski w Mierzęcynie, XV w. kościół Chrystusa Króla w Sibinie. W Wolinie za najcenniejsze zabytki należy uznać: Stare Miasto oraz kolegiatę św. Mikołaja z XV wieku. Pozostałe gminy słyną z następujących budowli: Golczewo z XVI-wiecznego kościoła pw. Św. Andrzeja Boboli, Świerzno z kościoła pw. Św. Trójcy oraz Dworu Myśliwskiego, Dziwnów – zespół pensjonatu przy ul. Mickiewicza 3 oraz willi z otoczeniem przy ul. Parkowej 5. Obszar LGD słynie również z licznych festiwali oraz imprez, są to przede wszystkim: Dzień Grecki w Dziwnowie, Festyn Komandosa w Dziwnowie, Dni Golczewa, Golczewska „Żabka”, Europejskie Dni Dziedzictwa Kulturowego w Golczewie, Festiwal Współczesnej Kultury Ludowej w Kamieniu Pomorskim, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej, Dni Kamienia Pomorskiego, Liczne uroczystości historyczne, Międzynarodowy Festiwal Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach, Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach, Międzynarodowe czwartki organowe w Międzyzdrojach, Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie. Na Wyspie Wolin odbywa się Festiwal Wikingów - widowisko historyczne z pokazami wczesnośredniowiecznych rzemiosł, kuchni, obozów wikińskich, wyścigów starych okrętów, koncertami muzyki celtyckiej i słowiańskiej. Warto podkreślić, że odbywający się w corocznie

Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie jest jedną z największych międzynarodowych imprez wczesnośredniowiecznych na świecie. Szacuje się, że festiwal corocznie odwiedza ponad 20 tys. turystów z całego świata. Festiwal Słowian i Wikingów jest wydarzeniem specyficznym dla obszaru LSR. W kontekście uwarunkowań dla rozwoju turystyki należy wskazać, że wykorzystanie istniejącej infrastruktury kulturalno-społecznej jest niedostateczne. Eksploatacja niektórych obiektów przy stworzeniu atrakcyjnej oferty okołoturystycznej mogłaby służyć do prowadzenia turystyki całorocznej. Za dziedzictwo kulinarne obszaru należy uznać, takie produkty lokalne jak kiszony łosoś wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych oraz zaliczany do Sieci Dziedzictwa Kulinarного Pomorza Zachodniego oraz Miody golczewskie.

Wyzwaniem nowego okresu programowania 2023-2027 będzie wykorzystanie istniejących ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich w każdej z gmin członkowskich LGD. Podmioty te aplikowały o wsparcie ze środków PROW 2014-2020 i będą również mogły pozyskać wsparcie w ramach środków na kolejny okres programowania 2023-2027. Mieszkańcy wskazywali jako słabą stronę obszaru LSR brak wystarczającej infrastruktury publicznej wspierającej działalność kulturalną. Ważnym problemem dla mieszkańców jest również zbyt małe wykorzystanie świetlic wiejskich, które powstały w poprzednich okresach programowania PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020. Mieszkańcy są zgodni co do tego, że w świetlicach powinno odbywać się więcej zajęć dla dzieci i młodzieży, a także więcej zajęć dla seniorów.

ROZDZIAŁ V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

Spójność z programami PS WPR 2023-2027 i EFS+

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana i wdrażana przez Lokalną Grupę Działania „Partnerstwo w rozwoju” jest strategią wielofunduszową, czyli współfinansowaną z funduszu Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Jeśli chodzi o fundusz EFRROW, dokumentem programowym dla wdrażania LSR jest Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 (PS WPR). LSR wdrażana będzie w oparciu o **Cel 8 PS WPR 2023-2027**: Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

LSR jest spójna z następującymi celami strategicznymi i przedsięwzięciami PS WPR:

- **PS WPR CS 8.P 10.** Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich .

Cel ten realizowany będzie w LSR poprzez **Cel szczegółowy 2: Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji**, któremu przypisano w LSR 3 przedsięwzięcia:

P.2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów (przedsięwzięcie finansowane ze środków EFRROW).

P.2.2. Grant „Działajmy razem” (grant finansowany ze środków własnych LGD).

P. 2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (przedsięwzięcie finansowane ze środków EFS+).

Przedsięwzięcia przypisane do Celu szczegółowego 2 **będą względem siebie komplementarne**, będą one finansowane z różnych środków i funduszy FEW. Oprócz funduszu EFRROW (Przedsięwzięcie 2.1) LGD wykorzysta środki własne pochodzące ze składek członkowskich (Przedsięwzięcie 2.2, Grant „Działajmy razem”) oraz środki z funduszu EFS+ (Przedsięwzięcie 2.3). Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w ramach Celu szczegółowego 2 będą spójne i komplementarne względem siebie, w taki sposób, aby włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem obejmowało jak najszerszą grupę osób bez względu na powód istniejącego zagrożenia

wykluczeniem społecznym. Wszystkie 3 przedsięwzięcia przypisane do Celu szczegółowego 2 będą wzajemnie się wzmacniać tworząc w ten sposób **efekt synergii**.

- **PS WPR CS 8.P 11.** Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego.

Cel ten będzie realizowany w LSR w ramach **Celu szczegółowego 1: Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej** oraz w ramach **Celu szczegółowego 2: Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji**. Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w obu celach szczegółowych mają stymulować rozwój lokalny przy wykorzystaniu potencjału endogenicznego, zarówno potencjału uwarunkowanego geograficznie i przyrodniczo, jak i społecznie. **Podejście LEADER** do rozwoju lokalnego udowodniło już swoją skuteczność we wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich poprzez pełne uwzględnienie wielosektorowych potrzeb w zakresie endogenicznego rozwoju obszarów wiejskich z zastosowaniem podejścia oddolnego. Lokalna Strategia Rozwoju będzie z powodzeniem kontynuowała takie właśnie podejście, polegające na najefektywniejszym wykorzystaniu zasobów obszaru LSR. **Wszystkie przedsięwzięcia będą premiowały operacje innowacyjne. Innowacyjność** będzie rozumiana jako zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznych na obszarze LSR (przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych). Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie czy promocja.

- **PS WPR CS 8.P 13.** Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat.

Cel będzie realizowany w ramach Przedsięwzięcia 1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną (Cel szczegółowy 1) oraz w ramach Przedsięwzięcia 1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego (Cel szczegółowy 1). Dodatkowo realizacja tego celu będzie widoczna w wielu przedsięwzięciach zaplanowanych w LSR, ponieważ oszczędność zasobów, środowisko i klimat to myśli przewodnie całej LSR. Duży nacisk w Lokalnej Strategii Rozwoju został położony na działania ekologiczne, czyli działania realizowane w poszanowaniu dla środowiska naturalnego i bogatych zasobów przyrodniczych, które stanowią ogromny potencjał obszaru LSR.

- **PS WPR CS 8.P 4.** Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Cel będzie realizowany w LSR poprzez Przedsięwzięcie 1.2 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej (Cel szczegółowy 1).

- **PS WPR CS 8.P 9.** Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów.

Cel będzie realizowany w LSR poprzez Przedsięwzięcie 1.1 Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną. (Cel szczegółowy 1).

Jeśli chodzi o **fundusz EFS+**, to LSR jest spójna z następującymi celami Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego 2021- 2027:

Działanie FEPZ.06.14 Aktywna integracja na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju;

Cel szczegółowy EFS+.CP4.H - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji. Cel szczegółowy EFS+.CP4.H będzie realizowany w LSR w ramach Przedsięwzięcia 2.3 Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem.

Spójność z dokumentami strategicznymi regionu oraz z innymi programami

W ramach procesu planowania LSR analizie poddano mechanizmy i narzędzia służące zapewnianiu koordynacji komplementarności LSR z innymi interwencjami finansowanymi w ramach funduszy unijnych oraz innych środków wsparcia zewnętrznego. Wskazano również przykłady celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR komplementarnych z innymi inicjatywami realizowanymi z innych funduszy europejskich. Kwestia komplementarności stanowi jedną z kluczowych zasad realizacji polityki wspólnotowej UE. LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentami strategicznymi dla obszaru działania LGD na poziomie gmin członkowskich LGD, na poziomie powiatu kamieńskiego, oraz na poziomie województwa zachodniopomorskiego, a także spójna z Celami Programowanymi **Polityki Spójności na lata 2021-2027**, w szczególności z **Celem Programowym 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych**, **Cel szczegółowy RSO5.2**. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Tabela nr 18

Zgodność celów z dokumentami strategicznymi innych szczebli

DOKUMENTY STRATEGICZNE DLA OBSZARU LSR	CELE SZCZEGÓLNE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LGD „PARTNERSTWO W ROZWOJU” NA LATA 2023-2027	
	1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej.	2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 roku	II Cel strategiczny – Dynamiczna gospodarka, Kształtowanie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianie konkurencyjności regionu Cel kierunkowy 2.2 – Wzmacnianie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu	I Cel strategiczny – Otwarta społeczność, Świadomi mieszkańcy i zaangażowane społeczności – otwarte i przygotowane na wyzwania przyszłości Cel kierunkowy 1.2- Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu Cel kierunkowy 1.3 – Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego
Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021- 2027	Działanie FEPZ.06.14 Aktywna integracja na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju Cel szczegółowy EFS+.CP4.H - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania	

		równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększenie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji
Strategia ZIT z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej 2021-2027, Partnerstwo Powiatu Kamieńskiego	<p>Cel strategiczny 2: Konkurencyjna i zdywersyfikowana lokalna gospodarka oparta na zrównoważonym modelu gospodarczym i przedsiębiorczości.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>2.1. Wzmacnianie konkurencyjności obszaru PPK poprzez tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej</p> <p>2.2. Wzrost gospodarczy oparty na zrównoważonej turystyce bazującej na zasobach endogenicznych i wspólnych produktach turystycznych</p> <p>Cel strategiczny 3: Racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego poprzez podejmowanie działań na rzecz zachowania bogactwa przyrodniczo-kulturowego, ochrony bioróżnorodności oraz dostosowania do zmian klimatu, gospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego transportu</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>3.1. Nowoczesna zielona i niebieska infrastruktura przyjazna mieszkańcom, dostosowana do zmian klimatu.</p> <p>3.4. Zachowanie potencjału przyrodniczego</p>	<p>Cel strategiczny 1: Silny wymiar społeczny obszaru PPK oparty na integracji, włączeniu i aktywnej społeczności lokalnej.</p>
Strategia Rozwoju Gminy Wolin na lata 2016-2026	<p>Cel ogólny:</p>	

	<p>Gmina Wolin jako atrakcyjne miejsce zamieszkania i rozwoju gospodarki lokalnej bazującej na turystyce</p> <p>Cel strategiczny 3: Poprawa stanu środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego gminy oraz rozwój turystyki</p>	
Strategia Rozwoju Gminy Kamień Pomorski na lata 2023-2030	<p>Cel strategiczny 2: Intensyfikacja rozwoju gospodarczego i pozycji konkurencyjnej Gminy Kamień Pomorski w oparciu o zrównoważone wykorzystanie potencjału endogenicznego</p>	
Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030	<p>Cel strategiczny 1: Długofalowy inteligentny wzrost gospodarczy oparty na unikalnych zasobach gminy</p> <p>Cel strategiczny 3: Bezpieczna przyjazna środowisku i mieszkańcom gmina.</p>	<p>Cel strategiczny 2: Zrównoważony system bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym</p>
Strategia Rozwoju Gminy Dziwnów 2016-2025	<p>Cel strategiczny 2: Wsparcie infrastrukturalnych form ochrony przyrody i krajobrazu,</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój zasobów endogenicznych,</p>	<p>Cel strategiczny 9: Wzmocnienie instytucji kultury</p>
Strategia Rozwoju Gminy Golczewo na lata 2021-2030	<p>Cel strategiczny 1: Ograniczenie zanieczyszczeń środowiska naturalnego na terenie Gminy Golczewo.,</p> <p>Cel operacyjny 1.4: Ochrona walorów przyrodniczych</p>	
Strategia Rozwoju Gminy Świerżno do 2025 roku	<p>Cele strategiczne: Wzrost gospodarczy Gminy oraz rozwój przedsiębiorczości poprzez inwestycje zewnętrzne i wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców Gminy. Rozwój potencjału turystycznego gminy.</p>	

Informacje zawarte w tabeli powyżej jednoznacznie potwierdzają pełną spójność celów zaproponowanych w LSR z wszystkimi analizowanymi programami rozwoju zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i lokalnym. Przeanalizowano następujące regionalne dokumenty strategiczne:

- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 roku
- Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021- 2027
- Strategia ZIT z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej 2021-2027, Partnerstwo Powiatu Kamieńskiego
- Strategia Rozwoju Gminy Wolin na lata 2016-2026
- Strategia Rozwoju Gminy Kamień Pomorski na lata 2023-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Dziwnów 2016-2025
- Strategia Rozwoju Gminy Golczewo na lata 2021-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Świerzno do 2025 roku

Lokalna Strategia Rozwoju będzie w sposób komplementarny realizowała ważne cele strategiczne dokumentów programowych województwa zachodniopomorskiego, powiatu kamieńskiego oraz 6 gmin członkowskich LGD. Obszary spójne z celami strategicznymi regionu to w szczególności: ochrona zasobów i obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo stanowiących główny potencjał regionu, rozwój i wzrost gospodarki opartej na turystyce oraz włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem.

Dodatkowo realizacja LSR będzie spójna z innymi programami realizowanymi w ramach funduszy europejskich takich jak Program Współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska 2021-2027 (Priorytet 2: Wspólne przewyżczenie zmian klimatu i ochrona przyrody), czy Program w ramach Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027.

Szczególną uwagę należy zwrócić na innowacyjny rodzaj wsparcia zaproponowany w LSR, czyli grant „Działajmy razem” finansowany ze środków własnych LGD. **Grant ten jest komplementarną formą wsparcia** dla organizacji pozarządowych w stosunku do Programu Społecznik 2022-2024. Organizacje pozarządowe będą miały możliwość corocznie ubiegać się o mikrogrant w Lokalnej Grupie Działania, co spowoduje, że stowarzyszenia chętniej będą próbowały sięgać po ten rodzaj wsparcia, gdyż dostępność biura i pracowników LGD bardzo ułatwi procedurę pozyskania grantu, zwłaszcza tym organizacjom, które nie miały dotąd doświadczenia w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Grant „Działajmy razem” jest **doskonałym przykładem zastosowania podejścia LEADER**. Został utworzony, żeby odpowiedzieć na oddolne zapotrzebowanie lokalnych społeczności, reprezentujących stowarzyszenia, Koła Gospodyń Wiejskich, OSP czy fundacje. Grant umożliwi realizowanie małych projektów w partnerstwie z innymi stowarzyszeniami, co przełoży się na znaczną aktywizację lokalnej społeczności, w tym również seniorów oraz ludzi młodych.

W Lokalnej Strategii Rozwoju przedsięwzięcia przypisane do Celu szczegółowego 1 są **względem siebie komplementarne**, gdyż dotyczą tego samego obszaru tematycznego jednak sposób realizacji i grupy docelowe dla tych działań są inne. W efekcie zasięg przedsięwzięć jest bardzo duży, gdyż będą one realizowane przez przedsiębiorców, jednostki samorządu terytorialnego oraz przez stowarzyszenia. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku **komplementarności przedsięwzięć** przypisanych w LSR do Celu szczegółowego 2. W tym przypadku mamy do czynienia nie tylko z przedsięwzięciami komplementarnymi względem siebie, ale również z **finansowaniem komplementarnym**, ponieważ każde z trzech przedsięwzięć będzie miało inne źródło finansowania (EFRROW, EFS+ oraz środki własne LGD). Więcej na temat komplementarności przedsięwzięć w LSR możemy przeczytać w rozdziale VI. *Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki*.

ROZDZIAŁ. VI. CELE, PRZEDSIĘWZIĘCIA I WSKAŹNIKI

Prace nad wypracowaniem celów LSR oparte zostały o partycypacyjną metodologię tworzenia lokalnej strategii rozwoju i są wynikiem konsultacji społecznych i partycypacyjnego udziału społeczności lokalnej w tworzeniu LSR, na każdym etapie jej powstawania.

W Rozdziale V *Spójność, komplanarność i synergia*, szczegółowo opisano spójność przedsięwzięć LSR z celami Planu Strategicznego WPR dla interwencji Leader/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) na lata 2023-2027 oraz z celem szczegółowym EFS+.CP4.H - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji zdefiniowanym w dokumencie programowym Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.

Cele szczegółowe w ramach, których realizowane będą przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy odpowiadają na potrzeby różnych sektorów i grup docelowych wskazanych w LSR.

W trakcie konsultacji społecznych wypracowane zostały **2 Cele szczegółowe**, którym przypisano łącznie **6 Przedsięwzięć**:

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej (EFRROW)

Przedsięwzięcie 1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną.

Przedsięwzięcie 1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej.

Przedsięwzięcie 1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji (EFRROW, EFS+, środki własne LGD)

Przedsięwzięcie 2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów. (EFRROW)

Przedsięwzięcie 2.2. Grant „Działajmy razem” (środki własne LGD)

Przedsięwzięcie 2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (EFS+)

Operacje wspierane w ramach LSR, **Cel szczegółowy 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej**, wykorzystywać będą potencjał turystyczny i bogactwo przyrodnicze obszaru objętego Lokalną Strategią Działania. Nacisk położono na ekologiczne rozumienie działalności turystycznej, a więc na turystykę zieloną, która ma związek z bezpośrednim kontaktem turysty z przyrodą, na otwartych i niezdewastowanych obszarach (w tym przyrodniczo chronionych). Zielona turystyka to nie tylko poznawanie i podziwianie bogactw przyrody, lecz także czerpanie przyjemności z piękna krajobrazu naturalnego oraz odpoczywanie w ciszy i spokoju. **Promowanie przez LGD ekoturystyki jest rozwiązaniem nie tylko sprzyjającym ochronie środowiska i klimatu, ale też innowacyjnym.** Z racji tego, że turystyka w ogromnej mierze jest związana ze środowiskiem przyrodniczym i zależy od jego jakości oraz stanu

utrzymania, musi szczególnie elastycznie reagować na wszelkiego rodzaju zmiany zachodzące w sposobie myślenia oraz potrzebach współczesnych ludzi. Liczne publikacje dotyczące przemysłu turystycznego dowodzą, że w ostatnich latach nastąpił przełom w postawach i mentalności współczesnych turystów, których świadomość ekologiczna znacznie się zwiększyła. Podróżujący mają nie tylko określone wymagania, co do jakości usług, lecz także oczekują atrakcyjnego przyrodniczo i niezanieczyszczonego otoczenia zewnętrznego w miejscu planowanego wypoczynku. Dzięki **promowaniu postaw proekologicznych** obecność **zielonych szlaków**, przy których rozwijana jest ekoturystyka, w znacznym stopniu może przyczynić się do ochrony środowiska naturalnego zwiększając świadomość ekologiczną zarówno samych turystów, jak i lokalnych mieszkańców. Podróżowanie po szlakach dziedzictwa przyrodniczego i kulturalnego jest doświadczeniem o charakterze poznawczym, pozwala zapoznać się ze specyfiką przyrodniczą, kulturową, etniczną i społeczno-ekonomiczną danego regionu.

Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w Celu Szczegółowym 1 są względem siebie komplementarne. Przedsięwzięcia 1.1., 1.2. i 1.3. zaplanowano wokół największego potencjału obszaru LSR, jakim jest potencjał turystyczny, oparty na walorach przyrodniczych i geograficznych, który wykorzystany w sposób zrównoważony przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru LSR. **Przedsięwzięcie 1.1.** skierowane jest do przedsiębiorców. Oczekiwanym efektem tego przedsięwzięcia jest rozwój branży turystycznej oraz okołoturystycznej w taki sposób, aby działały one w sposób ekologiczny, w zgodzie ze środowiskiem naturalnym, gdzie turystyka zielona będzie alternatywą dla turystyki masowej. **Przedsięwzięcie 1.2.** spowoduje, że powstanie więcej obiektów turystycznych, rekreacyjnych, bądź kulturalnych, co również przełoży się na zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru. **Przedsięwzięcie 1.3.** jest dopełnieniem Celu szczegółowego 1, kierowane jest do stowarzyszeń, które organizować będą działania społeczne zwiększające świadomość obywatelską w obszarze ekologii. Przewiduje się premiowanie projektów promujących działania, które zwiększą świadomość mieszkańców obszaru LSR na temat konieczności dbania o środowisko naturalne, w szczególności o obszary chronione i bogate przyrodniczo, które stanowią unikatowy potencjał obszaru LSR. **Niewątpliwie mamy tu do czynienia z efektem synergii**, gdyż wszystkie przedsięwzięcia Celu szczegółowego 1 wzmacniają wzajemnie swoje oddziaływanie, ponieważ, odbywać się będą w 3 uzupełniających się obszarach: publicznym (infrastruktura publiczna), gospodarczym (rozwój branży turystycznej i usług okołoturystycznych) i społecznym (zwiększeni świadomości ekologicznej).

Operacje wspierane w ramach LSR, **Cel szczegółowy 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji**, realizowane będą z myślą o osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym. Każde z trzech przedsięwzięć realizowanych w Celu szczegółowym 2 będzie finansowane z innego źródła (**EFROW, EFS+ oraz środki własne LGD**), jednak **każde przedsięwzięcie będzie komplementarne względem siebie** w taki sposób, aby działania nakierowane na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu docierało do wszystkich grup i osób, których takie zagrożenie wykluczeniem dotyczy. W ten sposób **seniorzy**, jako grupa zdefiniowana jako szczególnie zagrożona wykluczeniem społecznym, będą wspierani dzięki środkom z **EFROW (Przedsięwzięcie 2.1.)**. Dodatkowo seniorzy są również jedną z grup docelowych dla **grantu „Działajmy razem” (Przedsięwzięcie 2.2.)** finansowanego ze środków własnych LGD. Grant „Działajmy razem” dedykowany jest stowarzyszeniom, Kołom Gospodyń Wiejskich, fundacjom oraz innym organizacjom pozarządowym. W szeregach organizacji pozarządowych jest wielu seniorów, są także ludzie młodzi, którzy coraz chętniej sięgają po dotacje. Grant „Działajmy razem” ze względu na swoją uproszczoną procedurę spowoduje znaczną aktywizację lokalnej społeczności (**seniorów i ludzi młodych**), międzypokoleniową wymianę wiedzy między osobami starszymi i młodymi. Efekt współpracy i wymiany doświadczeń będzie spotęgowany faktem, że podstawowym kryterium do spełnienia w przypadku ubiegania się o ten mikrogrant będzie wykonanie zaplanowanego przedsięwzięcia **w partnerstwie** z inną organizacją pozarządową. Należy podkreślić, że **grant „Działajmy razem” to innowacyjny, autorski pomysł** Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju”, a środki przeznaczone na sfinansowanie grantów (10 grantów rocznie) pochodzą ze składek należących do LGD gmin członkowskich.

Odrębną grupę, której dotyczy problem wykluczenia społecznego stanowią osoby biernie zawodowo oraz osoby długotrwale bezrobotne. Z powodu braku odpowiednich kompetencji społecznych, albo zawodowych osoby te oraz ich bliskie otoczenie, są zagrożone ubóstwem. Osobom z tej grupy zadedykowano działania finansowane z **EFS+ (Przedsięwzięcie 2.3.)**. Wszystkie trzy przedsięwzięcia zaplanowane w Celu szczegółowym 2 są **komplementarne względem siebie** i stanowią spójny i **uzupełniający się zestaw działań, które mają na celu wsparcie osób w**

niekorzystnej sytuacji poprzez działania aktywizacyjne na rzecz rodzin i społeczności takich jak : dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, podnoszenie umiejętności zawodowych, czy aktywizację społeczną (kluby samopomocy, świetlice środowiskowe).

Szczegółowe informacje na temat zaplanowanych przedsięwzięć w ramach Celu szczegółowego 1 oraz 2, a także informacje o grupach docelowych i sposobie realizacji przedsięwzięć zawarto w załączniku nr 1 do LSR - **Formularz**

1: Cele i przedsięwzięcia.

Cele szczegółowe i przedsięwzięcia

Poniżej zaprezentowano opis poszczególnych **przedsięwzięć przypisanych do Celów szczegółowych 1 i 2:**

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okoturystyczną

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

Przedsięwzięcie finansowane zgodnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Szczegółowe warunki pomocy określają „Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)”, obowiązujące w dniu ogłoszenia konkursu. Wsparcie skierowane jest do przedsiębiorców, którzy zaplanują operację polegającą na **rozwój istniejącego przedsiębiorstwa**. Dofinansowanie w formie **refundacji** wyniesie do **65% kosztów kwalifikowalnych**, z wyjątkiem operacji dotyczących rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych, gdzie intensywność pomocy wynosi do 85% (chyba, że Wytyczne szczegółowe Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi obowiązujące w dniu ogłoszenia konkursu stanowią inaczej). Kwota pomocy dla jednej operacji nie może przekraczać **200 tys. zł**. Wsparcie zostanie udzielone **jedynie przedsiębiorcom działającym w branży turystycznej i okoturystycznej**. Projekty konkursowe.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

Przedsięwzięcie finansowane zgodnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Szczegółowe warunki pomocy określają „Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)”, obowiązujące w dniu ogłoszenia konkursu. Wsparcie zostanie **skierowane do jednostek samorządu terytorialnego** z przeznaczeniem na poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej – turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. Przez inwestycję w małą infrastrukturę publiczną należy rozumieć inwestycję infrastrukturalną, której koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro. Dofinansowanie w formie **refundacji** wynosić będzie **do 75% kosztów kwalifikowalnych**, jednak **nie więcej niż 300 tys. zł** dla jednej operacji, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosić będzie maksymalnie 55%, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych pochodzić będzie ze środków budżetu państwa. Stowarzyszenia do 100% kosztów kwalifikowalnych, jednak nie więcej niż 300 tys. zł dla jednej operacji. Łączne środki przeznaczone na operacje realizowane przez JSFP nie mogą przekroczyć 40% środków LSR.

Projekty konkursowe.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

Przedsięwzięcie finansowane zgodnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Szczegółowe warunki pomocy określają „Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)”, obowiązujące w dniu ogłoszenia konkursu. Wsparcie zostanie **skierowane do organizacji pozarządowych**. Kwota dofinansowania to **60 tys. zł** w formie **refundacji do 100%** kosztów kwalifikowalnych operacji. Dofinansowane będą działania kształtujące świadomość obywatelską, edukację liderów życia publicznego i społecznego **ze szczególnym uwzględnieniem ekologii, ochrony środowiska naturalnego**, zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i innych działań przekładających się na atrakcyjność obszaru dla **ekoturystyki**. Z pomocy **wyłączone są** inwestycje infrastrukturalne.

Projekty konkursowe

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów

CEL SZCZEGÓŁOWY 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

Przedsięwzięcie finansowane zgodnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Szczegółowe warunki pomocy określają „Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)”, obowiązujące w dniu ogłoszenia konkursu. Wsparcie zostanie skierowane do organizacji pozarządowych oraz instytucji kultury. Kwota dofinansowania wynosić będzie 60 tys. zł. w formie refundacji do 100% kosztów kwalifikowalnych operacji dla organizacji pozarządowych oraz do 75% w przypadku JSFP, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosić będzie maksymalnie 55%, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych pochodzić będzie ze środków budżetu państwa. Pomoc przyznawana będzie na działania aktywizujące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, jakimi zgodnie z diagnozą obszaru są w szczególności seniorzy. Pomoc przyznawana będzie również na działania aktywizujące inne osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny i otoczenie, osoby biernie zawodowo oraz osoby długotrwale bezrobotne. Beneficjentami dofinansowania będą w szczególności podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych, albo statutowych, organizacje pozarządowe oraz instytucje kultury

Projekty konkursowe

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.2. Grant „Działajmy razem”

Cel szczegółowy 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

Przedsięwzięcie będzie finansowane ze środków własnych Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju”. Wsparcie w formie mikrograntu skierowane jest do organizacji pozarządowych. Forma dofinansowania to grant w wysokości 3 tys. zł. (płatność ryczałtowa) na operację realizowaną w partnerstwie z inną organizacją pozarządową. Dla naborów ogłaszanych od 2026 roku obowiązuje wysokość grantu 6 tys. zł. Grant „Działajmy razem” jest innowacyjnym, autorskim projektem LGD „Partnerstwo w rozwoju”. Operacje objęte wsparciem będą polegały na małych projektach aktywizujących lokalną społeczność, w szczególności seniorów, ale także ludzi młodych, w celu włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem. Organizacja pozarządowa może wnioskować o grant „Działajmy razem” raz w roku. Stowarzyszenie będące partnerem wnioskodawcy nie może być w tym samym roku kalendarzowym wnioskodawcą, a wnioskodawca, nie może być w tym samym roku kalendarzowym partnerem innej organizacji pozarządowej, która składa wniosek o grant „Działajmy razem”. Dopuszcza się możliwość skumulowania kwot alokacji dla Grantu „Działajmy razem” rozłożonych na poszczególne lata i wykorzystania ich w kolejnych naborach.

Projekty grantowe

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Cel szczegółowy 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

Przedsięwzięcie finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Beneficjentami wsparcia będą: jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne; związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; instytucje pomocy i integracji społecznej; podmioty prowadzące: centra integracji społecznej/kluby integracji społecznej/warsztaty terapii zajęciowej; instytucje resocjalizacyjne; instytucje opiekuńczo-wychowawcze; instytucje rynku pracy; organizacje pozarządowe; podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne; instytucje edukacyjne; instytucje kultury. Wsparciem zostaną objęte osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny i otoczenie, osoby biernie zawodowo oraz osoby długotrwale bezrobotne.

Projekty grantowe.

Tabela r 19 Przepisanie wskaźników do przedsięwzięć

Przedsięwzięcie	Budżet EUR	Ilość operacji	Wskaźnik	Miara wskaźnika	Ilość wskaźników
P.1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną	250 000	5,00	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	Liczba utworzonych miejsc pracy	3
P.1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	800 000	11,00	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	Liczba osób	8000
P.1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego.	200 000	14,00	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	Liczba osób	80,00
P.2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów. (EFRROW)	250 000	17,00	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	Liczba osób	400 ,00
P.2.2. Grant „Działajmy razem” (środki własne LGD)	37 500	34,00	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.	Liczba osób	300,00
P.2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (EFS+)	396 112,58	20	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	Liczba osób	20,00
P.2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (EFS+)	464 066,73	40	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	Liczba osób	40,00

Tabela powyżej przedstawia sposób przypisania wskaźników rezultatu i produktu poszczególnym przedsięwzięciom z uwzględnieniem dostępnego na przedsięwzięcia budżetu.

Zaplanowano następujące wskaźniki dla poszczególnych Celów szczegółowych i Przedsięwzięć :

Cel szczegółowy 1. Rozwój usług turystycznych oraz poprawa życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

Wskaźniki rezultatu:

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – ilość utworzonych miejsc pracy **3**

R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR – liczba osób **8000**

R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami – liczba osób **80**

Przedsięwzięcia:

P.1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną

Wskaźnik produktu – *Zrealizowane operacje polegające na rozwoju przedsiębiorczości* – ilość operacji **5**.

P.1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej

Wskaźnik produktu – *Nowe, albo zmodernizowane obiekty infrastruktury* – ilość obiektów **11**

P.1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego.

Wskaźnik produktu – *Zrealizowane działania społeczne, kulturalne lub ekologiczne* – ilość operacji **14**

Cel szczegółowy 2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji

Wskaźniki rezultatu:

R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego - liczba osób **400** .

Przedsięwzięcia:

P.2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów.

Wskaźnik produktu – *Zrealizowane działania społeczne, kulturalne lub ekologiczne* – ilość operacji **17**

P.2.2. Grant „Działajmy razem”

Wskaźnik produktu – *Zrealizowane działania społeczne, kulturalne lub ekologiczne* – ilość operacji **-34**

P.2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Wskaźnik produktu: EECO04 Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie – liczba osób **68**

Wskaźnik produktu: EECO02 Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie – liczba osób **117**

W.2.3(3) EECR03 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – liczba osób **15** (25% 20+40).

W.2.3(3) EECR01 Liczba osób, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 24 osoby (35% EEC004 68).

W.2.3(3) EECR04 Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek po opuszczeniu programu – 28 osób (15% EECO02 + EECO04 185).

Szczegółowy harmonogram realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć określono w planie działania stanowiącym załącznik nr 2 do LSR.

ROZDZIAŁ VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Procedura wyboru operacji

Procedura wyboru i oceny operacji stanowi regulamin Rady. Projekt regulaminu był konsultowany z członkami rady LGD oraz z mieszkańcami obszaru. Podstawowym celem procedur wyboru i oceny jest stworzenie sprawnych mechanizmów oceny i wyboru operacji przez Radę LGD, zgodnych z obowiązującymi przepisami i wykorzystującymi doświadczenia wyniesione z poprzedniego okresu funkcjonowania Rady w ramach PROW 2014-2020. Procedury wyboru operacji zakładają w szczególności:

- wybór operacji przez Radę, której skład odpowiada wymogom trójsektorowości, w składzie jest osoba starsza, **powyżej 60 roku życia**,
- zastosowanie mechanizmów gwarantujących utrzymanie zasady parytetów przy wyborze operacji dotyczących sektora publicznego i pojedynczych grup interesu), w tym celu wprowadzono rejestr interesu członków organu decyzyjnego,
- zapewnienie, że wyniki oceny i wyboru operacji przez Radę będą podawane do publicznej wiadomości po zakończeniu pracy Rady,
- zastosowanie mechanizmów gwarantujących wyłączenie członków Rady z oceny operacji w przypadku wystąpienia ich powiązań lub konfliktu interesów z wnioskodawcą zarówno na wniosek członka Rady oraz z uzasadnionych przyczyn na wniosek Przewodniczącego Rady,
- stosowanie transparentnych, obiektywnych, jasnych i nie zmienianych w trakcie naboru kryteriów ocen wniosków,
- umożliwienie wnioskodawcom składanie protestów od decyzji Rady,
- stosowanie zasady ustalania przez Radę kwot wsparcia poszczególnych operacji
- stosowanie określonych wzorów dokumentów np. karta oceny zgodności z Programem, karta oceny operacji pod względem spełniania kryteriów wyboru.

Procedura wyboru operacji określa poza tym sposób i zasady postępowania Rady na wszystkich etapach oceny operacji oraz ustalania list operacji wybranych. Regulamin Rady obejmuje również procedurę ogłaszania naboru wniosków. Ocena projektów finansowanych z funduszu EFS+ odbywać się będzie z uwzględnieniem kryteriów wyboru ustanowionych dla programu regionalnego. Ponadto LGD zobowiązuje się wybierać projekty do dofinansowania zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla funduszu EFS+ oraz promować projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

Ustanawianie lokalnych kryteriów wyboru operacji

Lokalne kryteria wyboru operacji są wypracowywane zarówno z członkami Rady jak i lokalną społecznością podczas konsultacji społecznych. Stanowią one integralną część regulaminu Rady. Regulamin Rady przewiduje procedurę aktualizacji lokalnych kryteriów, każda zmiana lokalnych kryteriów wymaga konsultacji społecznych. Lokalne kryteria wyboru operacji przewidują **premiowanie operacji innowacyjnych**. Innowacyjność będzie rozumiana jako zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznym na obszarze LSR (przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych). Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie czy promocja. Punkty przyznawane będą również operacjom **promującym ekologię np. ekoturystykę**, czyli **turystykę zieloną**, która opiera się na integracji działalności turystycznej z celami ochrony przyrody (zagadnienia związane z lepszym wykorzystaniem potencjału turystycznego obszaru zostały szczególnie podniesione w diagnozie). Konsultacje społeczne i spotkania z organizacjami pozarządowymi pokazały, że konieczne jest utworzenie **mikrograntów, finansowanych ze środków własnych LGD** w celu aktywizacji stowarzyszeń, KGW, fundacji oraz innych organizacji pozarządowych. Podczas konsultacji społecznych stowarzyszenia bardzo entuzjastycznie wypowiadały

się na temat **grantów „Działajmy razem”**, które LGD będzie finansowała z własnych środków. W planie działania zaplanowano 10 mikrograntów „Działajmy razem” rocznie. Jest to **pomysł autorski i innowacyjny** Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju”. Granty „Działajmy razem” będą promowały współpracę i **partnerstwo**, ponieważ podstawowym **kryterium** przyznania grantu będzie przeprowadzenie **działania wspólnie z inną organizacją pozarządową**. Granty „Działajmy razem” będą odgrywały bardzo dużą rolę w procesie **aktywizacji środowisk ludzi młodych oraz seniorów** na całym obszarze działania LGD.

ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zakłada realizację LSR odpowiednio dla każdego roku w całym okresie programowania (od 2024 roku do 31.12.2029 roku). Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w Załączniku nr 2 do LSR – **Formularz 2: Plan działania**. Etapy wdrożenia LSR będą różniły się intensywnością wdrażania. **W 2024 roku** – w pierwszym roku wdrażania LSR, zaplanowano jedynie realizację 10 grantów dla organizacji pozarządowych „Działajmy razem”. Przewidziano łącznie 5 naborów wniosków na granty „Działajmy razem”, które odbywać się będą co roku, od roku 2024 do roku 2028. Długotrwałe procedury związane z ogłaszaniem naborów ze środków EFFROW i EFS+ spowodują, że pierwsze nabory z tych środków będą możliwe **w 2025 roku**. W tym właśnie roku ogłoszone zostaną nabory dla przedsiębiorców na Przedsięwzięcie P.1.1. Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną oraz nabory dla JST Przedsięwzięcie P.1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. Na rok 2025 zaplanowano również rozpoczęcie realizacji wskaźników dla Przedsięwzięcia P.1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej wzmacniającej kompetencje liderów życia publicznego i społecznego oraz dla Przedsięwzięcia P.2.1. Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów. Wszystkie zaplanowane na 2025 rok nabory finansowane będą ze środków EFFROW (oraz ze środków własnych w przypadku grantu „Działajmy razem”). Jest to uzasadnione z powodu wysokości budżetów obu funduszy (EFFROW i EFS+). W budżecie LSR jest więcej środków z funduszu EFFROW, a zatem intensywność pomocy z tego właśnie funduszu musi być większa. **Począwszy od roku 2026** zaplanowano realizację operacji finansowanych z funduszu EFS+ (Przedsięwzięcie P.2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym). Dodatkowo plan działania na rok 2026 przewiduje kontynuowanie naborów dla JST dla Przedsięwzięcia P.1.2. (Infrastruktura publiczna) oraz w Celu szczegółowym 2 dla Przedsięwzięć P.2.1 (włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem) oraz P.2.2 (grant „Działajmy Razem”). Na **rok 2027** w planie działania zaplanowano ostatni nabór wniosków dla Przedsięwzięcia P.1.1. (Rozwijanie działalności gospodarczej) oraz kontynuowanie realizacji Przedsięwzięcia P.1.3. Kształtowanie świadomości obywatelskiej wzmacniającej kompetencje liderów życia publicznego i społecznego. Dodatkowo kontynuowane będą Przedsięwzięcia należące Celu szczegółowego 2 - P.2.2. Grant Działajmy razem” oraz P.2.3. Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym). Na **rok 2028** zaplanowano ostatnie nabory wniosków i zakończenie realizacji wskaźników w Przedsięwzięciach P.1.2. (Infrastruktura publiczna), P.2.1. (Włączenie społeczne) oraz P.2.2 (grant „Działajmy Razem”). Dodatkowo zaplanowano działania dla Przedsięwzięcia P.2.3. (Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym). Ostatni rok wdrażania LSR, **rok 2029**, będzie poświęcony na podsumowanie całego procesu wdrażania LSR oraz wykorzystanie ostatnich dostępnych środków na działania dedykowane organizacjom pozarządowym (Przedsięwzięcie P.1.3) oraz jednostkom właściwym do pozyskiwania środków w Przedsięwzięciu P.2.3. (Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym). Proces wdrażania LSR rozpocznie się później niż to pierwotnie zakładano, dlatego ostatnie nabory wniosków zaplanowano dopiero na rok 2029.

ROZDZIAŁ IX. PLAN FINANSOWY LSR

W ramach programowania LSR określono planowany budżet na poszczególne zakresy wsparcia tj. na realizację LSR oraz koszty bieżące. Kwoty wsparcia finansowego zaplanowane w budżecie LSR nie przekraczają kwot określonych w załącznikach nr 2 i 4 do Regulaminu konkursu. Szczegółowe uzasadnienie podziału budżetu wykazano w załączniku do LSR – **Formularz 3: Budżet LSR**. Maksymalne kwoty środków działania LEADER dla wdrażania i zarządzania LSR wyniosą **2 930 584,64 €**. Z tego środki na wdrażanie LSR z **PS WPR** to kwota **1 500 000 €**, natomiast kwota na wdrażanie LSR z funduszu **EFS+** to kwota **860 179,31 €**. Kwoty zaplanowane na zarządzanie LSR wyglądają

następująco: kwota **362 500 €** pochodzić będzie ze środków **PS WPR**, natomiast kwota **207 905,33 €** z funduszu **EFSA**. Dodatkowo LGD wykorzysta **środki własne** w wysokości **37 500 €**, które zostaną przeznaczone na granty „Działajmy razem”. Utworzenie mikrograntów dla organizacji pozarządowych zostało wykazane w diagnozie i było poprzedzone licznymi konsultacjami społecznymi na ten temat. Szczegółowe przypisanie kwot z budżetu celom i wskaźnikom z podziałem na fundusze zostało opisane w Rozdziale VI Cele i wskaźniki oraz w Rozdziale VIII Plan działania. Planowane wykorzystanie budżetu wykazano w Załączniku nr 4 do LSR – **Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR**.

ROZDZIAŁ X. MONITORING I EWALUACJA

Funkcjonowanie LGD będzie monitorowane i poddawane ewaluacji w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ocena realizacji LSR polegać będzie na badaniu przyczyn rozbieżności pomiędzy zaplanowanymi a rzeczywistymi efektami z jednoczesnym płynnym wprowadzaniem zmian, które mają na celu dostosowanie planu do określonych wymagań, zmieniających się potrzeb obszaru LSR i warunków zewnętrznych. Poniżej określono procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu LSR. Wprowadzenie systemu monitoringu (oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji) pozwoli wyeliminować w dużym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów LSR wynikającej ze zmieniających się zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań przez beneficjentów operacji LSR. Procedura monitoringu i ewaluacji w formie schematu i podstawowych założeń została wypracowana w ramach konsultacji społecznych. Dzięki zebraniu danych od społeczności lokalnej było możliwe dobranie różnorodnych metod i technik, dzięki którym w przyszłości mieszkańcy będą mogli włączyć się w proces oceny wdrażania LSR i funkcjonowania LGD. Wśród metod angażowania mieszkańców w proces monitoringu i ewaluacji planuje się zastosować zarówno metody reaktywne (wywiady, ankiety, sondaże) jak i niereaktywne (obserwacja, analiza dokumentów). Monitoring realizacji i wdrożenia LSR będzie realizowany przez biuro LGD. Elementy podlegające monitorowaniu obejmować będą: harmonogram ogłaszanych naborów wniosków, budżet LSR, pomiar wartości wskaźników oraz zainteresowanie naborami, szkoleniami i innymi przedsięwzięciami podejmowanymi przez LGD. W zakresie ewaluacji planuje się badania wykonywane zarówno w jej trakcie (ewaluacje bieżące – on-going), jak również po jej formalnym zakończeniu (ex-post).

Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Niniejsze procedury wskazują m.in.: elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji, elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji, elementy, które LGD zamierza monitorować, kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR oraz czas, sposób i okres objęty pomiarem. Plan ewaluacji posłuży wdrożeniu systematycznych badań wartości oraz cech niniejszej LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów. Realizacja ewaluacji posłuży do usprawnienia, rozwoju oraz lepszego rozumienia realizowanych przez jednostkę działań. Głównym celem ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów realizacji zaproponowanej interwencji publicznej. Ewaluacja udzieli odpowiedzi na pytanie: czy zaplanowane działania przyniosły efekty. Plan ewaluacji zakłada **realizację ewaluacji na bieżąco** przez pracowników biura w miarę pojawiających się potrzeb dostosowania procedur do zmieniającej się sytuacji formalno-prawnej (zmiana przepisów), bądź ekonomicznej (np. wysoka inflacja i potrzeba zwiększenia intensywności wsparcia) **oraz jednej ewaluacji ex-post**, przeprowadzonej przez eksperta zewnętrznego, po zakończeniu wdrażania LSR, czyli na koniec 2029 roku.

Bieżąca ewaluacja i ewaluacja ex-post

Bieżąca ewaluacja dokonywana będzie na podstawie danych własnych, takich jak sprawozdania, analizy, opracowania własne. Wyniki badania ewaluacyjnego będą miały dostarczyć informacji dotyczących skuteczności, efektywności oraz trwałości produktów i rezultatów realizacji LSR. Zakłada się, że ewaluacja będzie przeprowadzana w sposób ciągły, na bieżąco, a jej rezultaty będą poddawane **szczegółowej analizie wspólnie z Zarządem LGD i Radą LGD podczas warsztatu** organizowanego w sytuacji konieczności poszukiwania rozwiązań dla zdiagnozowanych problemów.

Elementy ewaluacji bieżącej :

- Ocena wyników LSR (tj. produktów i rezultatów)
- Ocena systemu zarządzania i wdrażania programu – tzn. sprawności przepływu informacji, dokumentów, środków finansowych i realizacji zadań oraz identyfikacja barier prawnych i administracyjnych wdrażania LSR.

- Ocena, czy warunki zewnętrzne wdrażania LSR się zmieniły (np. aktualność programu względem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, strategii wspólnotowych, polityk krajowych, kontekstu prawnego, diagnozy potrzeb *etc.*) i czy w tym kontekście cele LSR pozostają aktualne.

Ewaluacja ex-post polegać będzie na podsumowaniu efektów wdrażania LSR w całym okresie programowania. Zbadana zostanie efektywność wdrażania LSR oraz stopień, w jakim zrealizowane operacje przyczyniły się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR. Ewaluacja ex-post planowana jest do przeprowadzenia do końca 2029 roku.

Ostatecznym efektem badania będzie zestaw wniosków wskazujących potrzeby LGD, które zaspokojono i te, które nadal pozostały do zaspokojenia w ramach poszczególnych celów. Wnioski będą wskazywać szczegółowo, jakie typy interwencji powinny być priorytetowe w przyszłości, wraz z uzasadnieniem.

Elementy ewaluacji ex-post:

- Ocena stopnia osiągnięcia celów szczegółowych LSR
- Wskazanie stopnia zaspokojenia potrzeb w poszczególnych przedsięwzięciach objętych wsparciem LSR
- Wskazanie potrzeb, które nadal wymagają wsparcia w poszczególnych celach LSR

Sposób pomiaru i zbierania danych na potrzeby ewaluacji ex-post będzie następujący:

- Analiza dokumentacji monitoringowej;
- Analiza desk research – opracowania naukowe, badawcze, dokumenty strategiczne, metoda ta posłuży ocenie zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej;
- FGI z osobami zaangażowanymi w realizację strategii;
- CATI/CAWI z adresatami LSR (mieszkańcy, lokali przedsiębiorcy);
- Matryca logiczna – obrazująca komplementarność i konflikty pomiędzy poszczególnymi celami i przedsięwzięciami;
- Analiza SWOT cech LSR;
- Analiza dokumentacji zadań realizowanych w ramach LSR;
- Analiza architektury finansowania zadań.

Wnioski i opinie wynikające z ewaluacji ex-post zostaną uwzględnione w sporządzaniu strategii na kolejny okres programowania.

Plan monitoringu

Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych oraz jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR. Monitoring dotyczy kwestii finansowych i rzeczowych, których celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, jak również ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Elementami podlegające monitoringowi będzie monitoring wydatków środków na poszczególne operacje i działania własne LGD oraz rzeczowa realizacja LSR polegająca na ocenie:

- analizie stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
- monitorowaniu operacyjnemu na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (tj. zaangażowaniu społeczności lokalnej w proces ewaluacji);

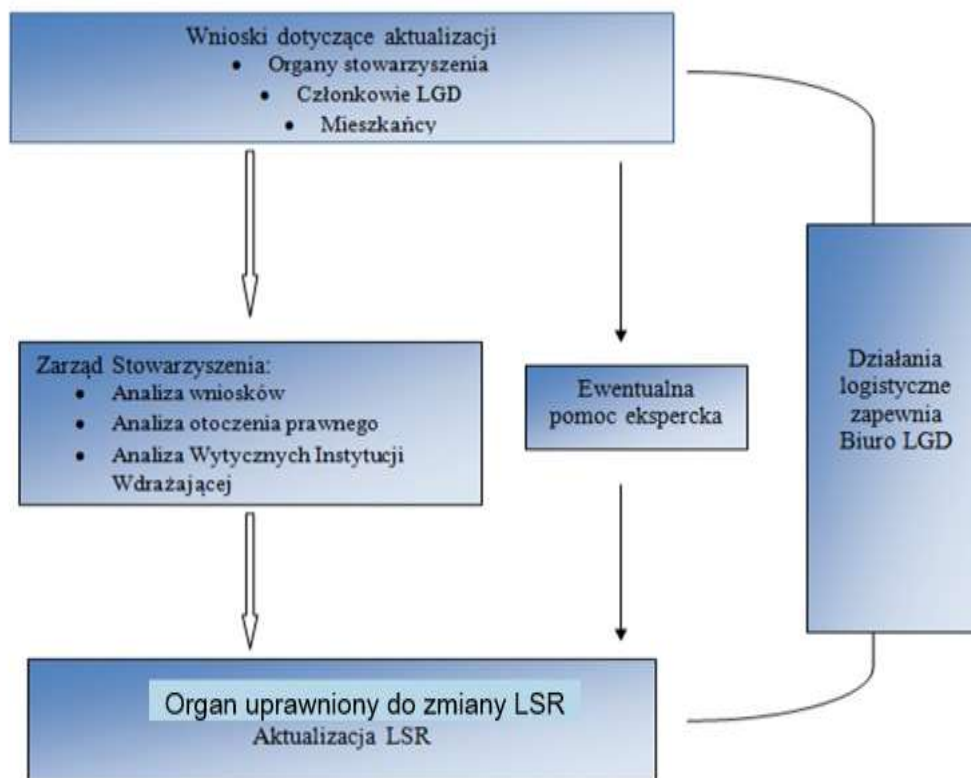
Sposób realizacji monitoringu

Co zostanie zbadane?	Kto je wykona?	Jak zostanie wykonane?	Kiedy?	Ocena
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram ogłaszania konkursów, • Realizacja budżetu LGD, 	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> • dane zebrane z przeprowadzonych konkursów posłużą ocenie efektywności realizowanych 	Na bieżąco, okres obejmie cały pełen rok sprawozdawczy.	<ul style="list-style-type: none"> • zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem, • stopień wykorzystania funduszy,

<ul style="list-style-type: none"> • Analiza stopnia osiągnięcia wskaźników, • Realizacja założonych operacji, • Ocena wykorzystania partycypacyjnego modelu ewaluacji. 		<p>działań bieżących biura LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wysokość zakontraktowanych środków, • stopień realizacji wskaźników.
--	--	------------------------------------	---

Procedura aktualizacji LSR

Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w LSR, by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru oraz dostosowanie zapisów LSR do wymogów prawnych, aktualizacji danych dotyczących obszaru, korekta zapisów wynikająca z ewaluacji. Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR. Wsparcie administracyjne związane z aktualizacją LSR zapewnia biuro LGD. Niezależnie od działań inicjowanych przez LGD, LSR podlega aktualizacji każdorazowo w celu dostosowania do Wytucznych IZ wydawanymi w celu zapewnienia zgodności sposobu realizacji LSR z przepisami UE w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, a także w celu zapewnienia jednolitego i prawidłowego wykonywania przez LGD zadań związanych z realizacją LSR określonych w tych przepisach oraz w przepisach o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać: członkowie LGD, organy Stowarzyszenia oraz mieszkańcy obszaru na terenie którego realizowana jest LSR. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na formularzu - dostępnym na stronie internetowej oraz w biurze LGD. Wnioski w sprawie aktualizacji LSR rozpatrywane są przez Zarząd LGD nie później niż w kwartale w którym zostały zgłoszone. Zarząd dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu: analizy zgłaszanych do LGD wniosków, analizy otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR oraz analizy uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany, korzystając przy tym w razie szczególnie skomplikowanych spraw z zewnętrznego wsparcia eksperckiego. Zmiana LSR w wyniku procedury aktualizacji LSR odbywa się w trybie określonym w Statucie LGD. Schemat procedury aktualizacji LSR przedstawia poniższy rysunek:

Wykaz wykorzystanej literatury:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159)
- 2) Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027
- 3) Ewaluacja zewnętrzna z realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo w rozwoju”, firma OMIKRON Mariusz Wachowicz
- 4) Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2022 poz. 943)
- 5) Strategia ZIT z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej, Partnerstwo Powiatu Kamieńskiego, 2023
- 6) Strategia Rozwoju Gminy Kamień Pomorski na lata 2023-20230
- 7) Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030
- 8) Strategia Rozwoju Gminy Wolin na lata 2016-2026
- 9) Strategia Rozwoju Gminy Dziwnów na lata 2016-2025
- 10) Strategia Rozwoju Gminy Golczewo na lata 2021-2030
- 11) Strategia Rozwoju Gminy Świerżno do 2025 roku

Załączniki do Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027:

Załącznik nr 1 - Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Załącznik nr 2 - Formularz 2: Plan działania

Załącznik nr 3 - Formularz 3: Budżet LSR

Załącznik nr 4 – Formularz 4: Plan wykorzystania Budżetu LSR

Załącznik nr 1

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
250 000,00	P.1.1 Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okołoturystyczną	Przedsiębiorcy	Konkurs
800 000,00	P.1.2 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe	Konkurs
200 000,00	P.1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego.	Organizacje pozarządowe	Konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
250 000,00	P.2.1 Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów. (EFRROW)	Instytucje kultury, organizacje pozarządowe	Konkurs
37 500,00	P.2.2 Grant „Działajmy razem” (środki własne LGD)	Organizacje pozarządowe	Projekt grantowy
1 256 570,16	P.2.3 Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (EFS+)	Osoby biernie zawodowo i osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny i otoczenie.	Projekt grantowy

Załącznik nr 2

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej													
Przedsięwzięcie P.1.1 Rozwijanie działalności gospodarczej wspierającej turystykę i ekologiczną działalność okotourystyczną	Wskaźnik produktu: Zrealizowane operacje polegające na rozwoju przedsiębiorczości (5 operacji)	0	0%	0	0%	0	0%	3	60%	2	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	Wskaźnik produktu: Nowe albo zmodernizowane obiekty infrastruktury, (11 sztuk)	0	0%	0	0%	0	0%	7	67%	4	100%	0	100%	PS WPR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Partnerstwo w rozwoju” na lata 2023-2027

Przedsięwzięcie P.1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz wzmacnianie kompetencji liderów życia publicznego i społecznego.	Wskaźnik produktu: zrealizowane działania społeczne, kulturalne lub ekologiczne (14 operacji)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0	10	71%	4	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1(1): 5) R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.		0		0		0		2		1		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2(2) R.41 łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR , liczba osób				0		0		5000		3000		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.3(3): R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.				0		-		0		60		20		PS WPR

C.2. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji														
Przedsięwzięcie P.2.1 Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów	Wskaźnik produktu: Zrealizowane projekty włączenia społecznego (17 operacji)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	10	59%	7	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3 Wsparcie aktywizacyjne na rzecz rodzin, społeczności i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Wskaźnik produktu: EECO04 Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	0	0%	0	0%	17	25%	34	75%	0	75%	17	100%	FEPZ
	Wskaźnik produktu: EECO02 Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	0	0%	0	0%	29	25%	30	50%	29	75%	29	100%	FEPZ
Wskaźnik rezultatu W.2.1(1) R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.		0		0		0		0		250		150		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3(3) EECR03 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu; * (25% sumy wskaźników EECO02 i EECO04)		0	-	0	-	4	-	12	-	15	-	15	-	FEPZ
Wskaźnik rezultatu W.2.3(3) EECR01 Liczba osób, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 24 osoby (35% EEC004)		0		0		0		7		7		10		FEPZ
Wskaźnik rezultatu W.2.3(3) EECR04 Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek po opuszczeniu programu – 28 osoby (15% EECO02 + EECO04)		0		0		0		7		10		11		FEPZ

Załącznik nr 3

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000	0,00	860 179,31	2 360 179,31
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500	0,00	207 905,33	570 405,33
Razem	<u>1 862 500</u>	<u>0,00</u>	<u>1 068 084,64</u>	<u>2 930 584,64</u>
<p>* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.</p> <p>** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.</p>				

Załącznik nr 4

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	2024-12-31		2025-12-31		2026-06-30		2026-12-31		2027-12-31		2028-12-31		2029-12-31	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0%	0,00	0%	600 000,00	40%	600 000,00	40%	1 200 000,00	80%	1 200 000,00	80%	1500000,00	100%
EFS+*	0	0%	0,00	0%	240 344,22	25%	384 550,752	40%	600 860,55	62,50%	769 101,50	80%	961 376,88	100%
EFRR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	0	0%	0,00	0%	840 344,22	34,14%	984 550 ,75	40,00%	1 800 860,55	73,16%	1 969 101,50	80,00%	2 461 376,88	100%

* EFS+ na wdrażanie obejmuje środki UE 85% i środki krajowe 10% bez wkładu własnego.